

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXXII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

Ára: 600 Ft

2025. AUGUSZTUS

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös Jászkun Redemptiora utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták kiváltságait. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Dr. Ternyák Csaba egri érsek a XXIX. Jász Világtalálkozó ünnepi szentmiséjét celebrálja a jászszentandrási Szent Kereszt felmagasztalása római katolikus templomban

Fotó: Bognár Mária

ÍZELÍTŐ A TARTALOMBÓL

Jankovics Miklós

levele Berlin 1757-es bevételéről 2-3. oldal

Tiszaújtó 950 éves 3. oldal

Kiskunsági határjelek II.

Szank határjelei 6-9. oldal

JELES KUNSZENTMÁRTONIAK

Köröskényi Jenő Jászberény

és Szatmárnémeti kultúrmérnöke 7-8. oldal

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL

Szemelvények dr. Németh Ferenc

jászberényi ügyvéd életéből, I. rész 10-13. oldal

KÉPES riport a XXIX. Jász Világtalálkozóról

Bognár Mária fotóival 16-17. oldal

Egy 40 éves tanári életpálya

elismerése 18-19. oldal

Aratónap Jászapáti 19. oldal

A jászberényi Tanítóképző Intézet tanárai IX. rész

Dudás István tanítóképzői,

gyakorló iskolai igazgató emlékezete 20-21. oldal

Emlékezés egy Jászapáti született

vegyésmérnökre 23-24. oldal

Országos Honismereti Akadémia Cegléden 30-31. oldal

Jankovics Miklós levele Berlin 1757-es bevételéről

A magyar hadtörténelem egyik kiemelkedő momentuma, mikor Hadik András 1757-ben megsarcolta Berlint. Berlin bevétele már a 19. század elejétől megmozgatta a szakemberek fantáziáját, és a téma iránti nyitottság a mai napig kitart. Nemcsak magyar, hanem osztrák és német történétírók is foglalkoztak a témával. Tanulmányok, kötetek sora jelent meg mind az eseményről, mind Hadik Andrásról. 2023-ban pedig kalandfilm is készült az eseményről.

Mária Terézia trónra lépése után nemsokkal kirobbant az osztrák örökösödési háború, amely során 8 évig ontották a vért. Alig ért véget 1748-ban, 1756-ban újabb konfliktus vette kezdetét: a hétéves háború. E háború az évszázad legnagyobb katonai konfliktusa volt, és földrajzi kiterjedésének köszönhetően nevezik az első világháborúnak is, mivel Ausztria kivételével minden kontinensen volt hadszíntér.

Az uralkodónő az örökösödési háború után haderőfejlesztésbe kezdett, és szövetségi rendszert igyekezett kiépíteni a poroszok visszaszorítása, valamint Szilézia visszaszerzése érdekében. Nagy Frigyes porosz király mivel egyre inkább tartott, joggal, egy osztrák támadástól, megelőző csapásként 1756-ban lerohanta Szászországot, majd Csehország felé vette az irányt. Bár az 1757-es évet is sikerrel kezdte, ez év nyarán Kolínnál a porosz haderő vereséget szenvedett.

1756 októberében Mária Terézia fel szólította az országot, hogy a magyar ezredek létszámát pótolják. Ekkor került felállításra egy gyalogezred, valamint a Jászkun Kerületek főkapitánya vezetésével a Nádor-huszárezred. Gróf Batthyány Lajos nádor és ezredtulajdonos olyan személyeket javasolt és terjesztett Mária Terézia elé tisztnek, akik korábban az örökösödési háborúban már szereztek tapasztalatot. Így lett ezredes báró Orczy Lőrinc, alezredes Török András és őrnagy Jankovics (más írásmódban: Jankovits/Jankovich) Miklós.

Jankovics Miklós 1723-ban született, eddig ismeretlen helyen. Édesapja,

szintén Miklós, az esztergomi érsek birtokának kormányzója, édesanyja pedig Szűnyogh Zsuzsanna volt. Feltehetően jogi tanulmányokat folytatott Mária Terézia háborúit megelőzően. Az örökösödési háború idején a Baranyai ezredben szolgált. Jankovicsot 1754. február 6-án nevezték ki a Jászkun Kerületek alkapitányává, és ezt a tisztségét 1773. március 19-ig töltötte be. Ezt megelőzően Fejér megyei ítélőtábla bírása volt. 1756. október 6-án az udvari haditanács főstrázsamesternek nevezte ki, feladatul Batthyánytól a katonaság felszerelését és ellátását kapta meg. Hadik András Berlin felé irányuló hadjáratában részt vett, és az alá rendelt katonákkal Cottbusig el is jutott, ám Berlin megsarcolásában már nem vehetett részt. Lényeges momentum, hogy báró Orczy Lőrinc, aki ott volt a berlini huszárcsínynél, 1757. október 27-én Hoyerswerdában kelt levelében tájékoztatta az eseményekről Jankovicsot. Jankovics 1757 őszén kétszer is bukkott a lovával, és Pozsonyi József szerint ez is közrejátszhatott abban, hogy kérte felmentését a főstrázsamesteri posztjából, és hamarosan hazatért, hogy gazdálkodjon és ügyvédi teendőivel foglalkozzon. A rossznyelvek szerint nem a balesete és megromlott egészségi állapota miatt kérte leszerelését, hanem mert nősülni szeretett volna, ám ezt a szélsőséges időjárás okozta drágaságra hivatkozva elutasította. Ennek ellenére 1759 áprilisában megtartotta esküvőjét Egerben. Fazekas Zoltán kutatása szerint inkább a hadseregben uralkodó áldatlan állapotokat unta meg Jankovics, és hazugság révén érte el leszerelését. A hétéves háborúban császári alezredesi rangot szerzett. 1773. január 11-én tette le esküjét a királyi tábla ülnöki tisztségére. 1785-ben Pálffy Károly alkancellár királyi tábla előadójává és tanácsosává nevezte ki. Megromlott egészségi állapotára és idős korára hivatkozva 1786. szeptember 22-én kérvényezte felmentését tisztsége alól, amelyet majd csak 1788. május 3-án hagytak jóvá. A családi hagyomány úgy tartotta, hogy II. József idején felajánlották Jankovics Miklósnak a báróságot, ám azt elutasította. 1797. július 19-én hunyt el Rácalmáson.

Hadik András berlini hadjárata 1757. október 10-től október 23-ig tartott. Mint arról esett szó, Orczy 1757. október 27-én írt a berlini történekekről

Jankovicsnak. Egy „*Drezda mellett lévő com[m]andób[an]*” írta levelét Jászberény város tanácsának 1757. október 29-én, s tájékoztatta a város vezető-ségét a berlini akcióról. Jelen levél érdekességét az adja, hogy Fazekas Zoltán elsősorban az Orczy család levéltárban őrzött leveleket elemezte, Pozsonyi József pedig a Jankovich család levéltárában találhatóakat kutatta. A Jászberény város levéltári iratanyagában lévő eddig még nem került a kutatók látókörébe.

1757. október 29-én kapta kézhez a Jászberényből érkező „*tizennégy más leveletis*”, és írta meg válaszul a berlini eseményt. Arra panaszkodott, hogy a neki szánt leveleket Sziléziába a „*nagy Armádának*” küldték, és csak nagyon nehezen jutott el hozzá. E formális tájékoztatást követően rátért a lényegre: „*M[é]l[tósá]gos G[ene]ralis Hadik [András] Ur[na]k ő excel[lentiá]ták cir[ca] 4500 emberrel folyó [október] hólnapnak 16 napján Berlin varossán nyert diadalma nem kétlem Hazánkot eddig hírül széjél nyargalta*” és jelentős nyereséggel tértek vissza. Jankovics részletesen tájékoztatta Jászberényt arról, hogy mely tiszt, mennyi jutalmat kapott. Az ezredes, vagyis Orczy Lőrinc, 800, a főhadnagy 760, az őrnagy 500, a kapitány 150, a hadnagy 100, a trombitás 80 forintot kapott. Jankovics mint őrnagy, jelentős jutalomtól esett így el, és ezt maga is nehezményezte. „*... engem /: noha leg elsőbben ellenség földire még Septemberb[en] lett bé lépésemhez szerencsém adatot /: mostan[ái]g annak meg hasznos[ab]b meg járásátul engedelmességnek ereje nagy Szivem fájdalomával el maradásra kötelezet.*” Fazekas Zoltán megállapítása szerint a huszárezredbeli tisztek előtt annyira eltérő világ tárult ki Csehországban, Szászországban és Poroszországban, hogy gyakran az átélt élmények felülírták a katonai tevékenységet is. Például a meissenai porcelángyárban Török András jelentős mennyiségben vásárolt dísztárgyakat. Bár Jankovics a fenti soraiban, mintha a harci dicsőség után sóvárogná, de a hétéves háborúból való szabadulási vágyát figyelembe véve, levelének folytatása sokkal materialistább megközelítést mutat: „*En noha azon hadak[na]k meg térésivel föll váltásomat reménlettem volna; mind eddig haszn[om] nélkül való Sűrű nyughatatlanságok[na]k el viselésire hagyattattam.*” Vélhető-

en a haszna később sem térült meg, és mint ismeretes, hamarosan el is hagyta a harcteret.

Vincze János Farkas levéltáros

Levéltári forrás:

HU-MNL-JNSZVL-V.1. Hivatalos tudósítások 14. cs. 29. sz. – Jankovits Miklós levele Jászberény város tanácsának. Drezda, 1757. október 29.

Felhasznált irodalom:

Farkas Kristóf Vince: A Jászkun Kerület tisztikara és társadalmi kötődése 1745–1876. A Jászkun Kerület főkapitányai, alkapitányai, főjegyzői, jász, nagykun és kiskun kapitányai. Doktori értekezés, Károli Gáspár Református Egyetem, Jászfényszaru. 2016

Fazekas Zoltán: A Nádor Huszárezred a hétéves háború első éveiben. *Történeti Tanulmányok* 14. 2016. 131–149.

Felszeghy Ediltrud: A császári és királyi hadsereg nyelve Magyarországon. Budapest, 1938.

Markó Árpád: Hadik András altábornagy berlini vállalkozása (1757. okt. 10–23.) *Hadtörténelmi Közlemények* 1941. 1. sz. 38–92.

Polgárdy Géza: Egy magyar hadvezér, aki elfoglalta és megsarcolta Berlint. Háromszáz éve született Hadik András. *Honismeret* 2011. 5. sz. 9–11.

Pozsonyi József: A jeszeniczei Jankovich család története. Régi magyar családok 10. Debrecen, 2014

Tisza-kürt 950 éves

1. rész – Az első említés és a középkor

Térségünk legrégibb településeinek egyike. Lakossága a kora Árpád-kor óta folyamatos. Írásunkkal köszöntjük a jubiláló ősi települést!

Első írásos említése a garamszentbenedeki bencés apátság 1075-ben keltezett alapító oklevelében olvasható „villa Kurth” néven. Az 1075-ben kiadott, a későbbi századokban két alkalommal is átirított oklevél (1124, 1217) két helyen említi a mai Tisza-kürt elődjét az apátságnak adományozott birtokok határainak leírásánál: „... tota cum insula predicta devenit in partem Sancti Benedicti usque ad vadium, ubi in villam Kurth transitur, ibique terminantur mete Sancti Benedicti.” Magyarul: „... teljes egészében az apátság részére jut az előbb említett szigettel együtt, a gázlóig, ahol Kurth

faluba lehet átjutni, ott végződnek Szent Benedek határai.”

„... donec idem fluvius Huger decurrens prope villam Kurth, quam supradixi, et cadit in Tiza, ultimus terminus est.” Magyarul: „... azután amíg ez az Huger [Ug-ér] lefolyik Kurth falu mellett, amit korábban már említettem, és beleömlik a Tiza-ba, ez a végső határ.”

(A garamszentbenedeki alapítólevél említést tesz egy villa Martini = Mártonfalutól is: „... item alia Lutea piscina partem Sancti Benedicti separat a villa Martini...” Magyarul: „... egy másik Sáros-tó [halastó] pedig Márton falujától választja el Szent Benedek részét.” Bár Györffy György Mártonfalut Csány, Tömörkény nyugati szomszédságába helyezi, földrajzi név ott nem őrzí emléket. Egyes történészek a mai Kunszentmárton őseit véltek felfedezni ebben a villa Martini néven említett településben. Az Ug-ér a későbbi [Tisza]Ug falura utalás.)

A mai Tisza-kürt elődje előbb királyi birtok volt, majd a 13. század végén a Rátót nemzetségbeli Nagy Leustaché lett. A 14. században családi perlekedést követően visszaszállt a királyra. 1450-ben a Vezsenyi család tagjai szerezték meg. 1472-ben Kinizsi Pál birtokolta. Kinizsi özvegye, Magyar Benigna 1494-ben a budai várnagy, Horváth Márk felesége lett. Így került

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza c. könyve alapján

a község a Horváth-család birtokába. A 16. század közepéig a Horváth és a Vezsenyi család tagjai birtokolták. 1552-ben Csömöri Zay Ferenc szolnoki várkapitány kapta adományul. Lakosságának nagyobb része a török hódoltság évtizedeiben is helyben maradt, nem széledt szét. (Folytatása következik!)

Dr. Barna Gábor ny. egyetemi tanár

Forrás:

Soós Imre történeti összefoglalója alapján: In: Botka János szerk. *Adatok Szolnok megye történetéből II.* Szolnok, 1989. 485–506.

JÁSZ-KUN TÖRTÉNELMI ARCKÉPEK

Baráth Endre, Szolnok vármegye főispánja (1888–1955)

Jászberény tanyavilágában, a jakabi határrészen 1888. augusztus 8-án Baráth János és Kármán Verona szülők 10. gyermekeként született. A keresztségben az András nevet kapta, azonban a későbbiekben Endre néven vált ismertté. Úgy apai, mint anyai ágon tekintélyes redemptus családok leszármazottja. Apai és anyai ősei 1745-ben jelentős összeggel vettek részt Jászberény redemptiójában, földmegváltásában.

Elemi iskoláit Jászberényben végezte, később beiratkozott a helybeli mezőgazdasági szakiskolába, ahol 1908-ban végzett. A szakiskola elvégzése után több uradalomban dolgozott középvezetői beosztásban.

A Nagy Háború kitörésekor behívták katonának a 10. tüzérezredbe, az orosz és az olasz fronton küzdött végig a háborút, ahol az alábbi kitüntéseket kapta.

– II. o. ezred bronz vitézségi érem

– Koronás Vaskereszt

– Károly Csapatkereszt

1921-től saját birtokán gazdálkodott, melynek területe mintegy 225 kataszteri hold lehetett. A szakiskolában szerzett ismeretei, valamint az uradalmakban szerzett tapasztalatai alapján saját birtokán mintagazdaságot létesített. Egy alkalommal részt

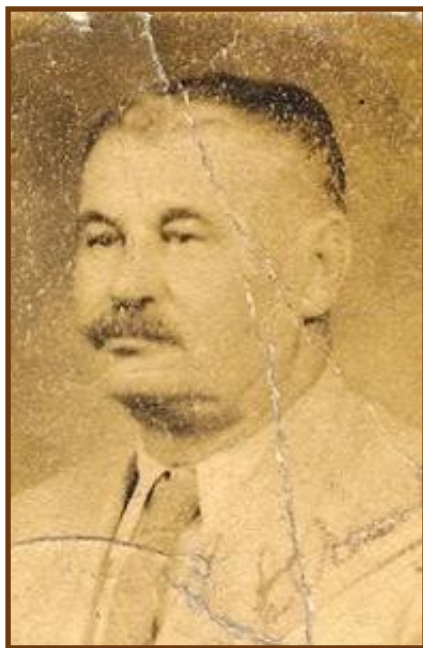
vett a Faluszövetség kiállításán, ahol ezüstérmet és oklevelet nyert. 1921. szeptember 17-én megházasodott. Egy fiatal, 29 éves özvegyet, Sárközi Dezsőné Bíró Rozáliát vette feleségül, aki öt gyermeket hozott ebbe a házasságba. 1923. január 30-án közös gyermekük született, majd az édesanya röviddel a szülés után, február 3-án elhunyt. Baráth Endre ezt követően egyedül nevelte saját és felesége gyermekeit – nem nősült meg. Családcentrikus ember volt. Tisztességes és becsületes embereket nevelt minden gyermekéből. Mindent elkövetett azért, hogy hasznos tagjai legyenek a társadalomnak, és megfelelő anyagi körülmények között éljenek.

Baráth Endre tekintélyes gazda volt, vezető egyéniség, gazdatársai felnéztek rá, a város életében jelentős személyiség volt. 1927-től virilis képviselő, 1935-től pedig választott képviselő a városi közgyűlésben. Tagja volt az V. kerületi Római katolikus Olvasó-körnek, a Gazdák Vadásztársaságának, és az Úri kaszinónak. Igazgatósági tag volt a Redemptus közbirtokosságban és a Gazda Takarékpénztárban. Tagja volt a vármegyei törvényhatósági bizottságnak.

1930-ban belépett a Független Kisgazdapártba, ahol később a párt Szolnok vármegyei elnökévé választották.

1933-ban meghalt gróf Apponyi Albert, aki 52 éven keresztül volt Jászberény országgyűlési képviselője. Új választást kellett kiírni. Kettős jelölés történt, amire 1910 óta nem volt példa Jászberényben. Egyik jelölt az Egységes Párt színeiben induló Imrédy Béla pénzügyminiszter, a másik Baráth Endre gazdálkodó, a Kisgazdapárt színeiben. A Kisgazdapárt ekkor ellenzéki párt volt – ez megnehezítette Baráth Endre helyzetét. Ez megmutatkozott az ajánlások esetében és a szavazás eredményében is. A kormánypárt jelöltje 3050, míg a kisgazdapárt jelöltje 624 ajánlást kapott. A helyi sajtó a kormánypárt jelöltjét támogatta. Baráth Endrét akadályozták a kampánymunkájában, így például nem mehetett ki a tanyavilágba kampányolni. Csak az egyik jászberényi magánház udvarán tarthatták gyűléseiket, mert az akkori hatalom megtagadta tőlük a nyilvánosságot is. Az utolsó agitációs gyűlés után szimpatizánsai

vállukra vették és kivitték a főtérre, ahol épp akkor Imrédy Béla is tartózkodott hívei körében. Jelen volt a vármegye főispánja és a polgármester is. Utasításukra egy szakasz rendőr jelent meg, hogy feloszlassák őket. Baráth Endre hívei a Kosuth-nótát énekelték, és nem akartak mozdulni. Ekkor a rendőrség kardot rántott és rávetette magát a tömegre. Az eredmény 28 sebesült volt. A szavazáson Imrédy Béla 75,62%-kal győzött, míg Baráth Endre a szavazatok 24,38%-át érte el.

Baráth Endre Szolnok vármegye főispánja

Az 1939-es választáson a jászapáti körzetben indult, de a szavazatok 8,9%-át érte el, így ekkor sem jutott mandátumhoz, viszont 1939 és 1944 között vármegyei listán országgyűlési pótképviselőként vett részt a nemzetgyűlés munkájában.

A háborús időszakban is mint ellenzéki, lelkesen részt vett a kisgazdapárt munkájában. 1943-ban egyik aláírója volt annak a memorandumnak, melyben a Kisgazdapárt követelte, hogy az ország lépjen ki a háborúból. A Pécsen megjelenő Független Néplap 1947. augusztus 7-i számában interjút készítettek vele, és ebben a következőket mondta: „A háború alatt állandó rendőri ellenőrzés alatt álltam. Minden lépésem figyelték. Be kellett számolnom, hogy mikor mentem a tanyára, mikor a városba, és kikkel milyen körülmények között érintkeztem.”

Elismert, elveihez hű és tapasztalt politikus volt. 1944. december 21–22-én Debrecenben tartott Ideiglenes Nemzetgyűlésben ő képviselte Jászberény városát. A helyi pártok sorshúzással döntöttek erről.

A Kisgazdapárt 1944 decemberében alakult újjá Jászberényben, elnöke Baráth Endre lett. Rövid időn belül a város legnagyobb létszámú párt-szervezetévé váltak.

1945. január 25-ével a vármegye akkori főispánját, Veres Józsefet Szolnok város főjegyzőjévé nevezték ki, helyette Baráth Endrét választották meg, aki február 9-én foglalta el státuszát. Így összeférhetetlenség miatt le kellett mondani jászberényi kisgazdapárti elnöki funkciójáról, a Nemzeti Bizottsági és Igazoló Bizottsági tagságáról is. A főispán egyben a vármegye közellátási kormánybiztosa is volt, tehát igen nehéz feladat nehezedett a vállára. Legnehezebb feladata a megye élelmiszerellátásának biztosítása volt. Budapest ostroma után Jász-Nagykun-Szolnok vármegyére hárult a főváros, a bányavidékek és az átvonuló szovjet csapatok élelmiszerellátása is. Feszült volt a belpolitikai helyzet a Kommunista Párt hatalma megszerezéséért folyó törekvések miatt is.

A törvényesség betartatása és betartása is igen nehéz feladat volt. Baráth Endre egyenes ember volt. Nem félt kifogást emelni a kommunista irányítású rendőrség és pártszervezetek túlkapásai ellen, de összeütközésbe került több községi nemzeti bizottsággal is, melyek jogszabályellenesen beavatkoztak a közigazgatási ügyekbe is. Jó példa erre dr. Pénzes Sándor jászberényi polgármester esete. A jászberényi Nemzeti Bizottság 1945. március 1-jével lemondatta, és helyére Tóth György Istvánt nevezte ki. A főispán ezt törvénytelennek tartotta és hatálytalanította az intézkedést. Végül azonban annyira nagy volt a nyomás Pénzes Sándoron, hogy április 4-én önként távozott, átadta a vezetést a kommunista Tóth György Istvánnak.

A közellátás véresen romlott. A főispán sorra olyan élelmiszerellátási utasításokat kapott Budapestről kommunista és szociáldemokrata feletteseitől, melyek teljesítése elől a vármegye közellátása veszélyeztetése esetén sem térhetett ki. A megyében 4200 vagon kenyérgabona hiány volt. De nem-

csak a megyeszékhelyen voltak ellátási gondok, hanem az egész megye területén. A gondokat tetézték még a jóvátételi kivetések is, melyek ellen a helyi vezetők tiltakoztak. A karcagi polgármesternek írt levelében a következőket írja: „... ezek a kivetett tételek az egyes városokra és községekre szinte elviselhetetlen terheket jelentenek, de a vármegyére kivetett mennyiségen változtatni nem tudok, s így azt szét kell osztani.”

Gondként jelentkezett a vetőmag biztosítása is. Ezért a főispán cse-reakciót szervezett, rozsért, árpáért és kukoricáért cserébe a közellátás részére tartalékolt gabonát engedte át. Így a vármegye gabonavetés területe biztosítottnak látszott. Ez a csere a megyében több helyen is megtörtént.

A feszültség azonban nem enyhült. Budapest közellátási kormánybiztosa utasítására minden felvásárolható és vámkeresményként lefoglalható lisztet és étolajat Budapestre kellett szállítani, de az összes Szolnokra irányuló élelmiszerszállítást is megtiltott a községekből. Ezen utóbbi utasítást a főispán körlevélben hatálytalanította, hogy Szolnok lakossága egyáltalán élelemhez jusson.

Szeptember 7-én egy munkásküldöttség jelent meg a megyeházán és kijelentették, hogy amennyiben a főispán „nem gondoskodik a szakszervezeti munkásság ellátásáról, úgy ők leteszik a kalapácsot, kivonulnak az utcára és megszereznek maguknak mindent”. Baráth Endre érezte, hogy ez máskor is előfordulhat. Ismétetlen nyomtatékosan kérte a Közellátási Minisztériumot, és kérte, hogy a megyét mentesítsék a további igénybevétel alól, és kérte a zárolt gabonakészlet 75%-ának felszabadítását, hogy a vármegyei ellátatlanok-ról legalább részben gondoskodhasson. Kérését nem teljesítették – sőt a MKP elérkezettnek látta az időt arra, hogy a kialakult helyzetet az 1945. évi választási kampány részeként saját javára használja fel.

1945. október 15-én hatalmas tömegtüntetés volt Szolnokon, melyet „éhségfelvonulásnak” neveztek el, és a két munkáspárt közösen szervezte. A szakszervezeti vezetők által fel-tüzelt éhező munkások a vasútállomástól a megyeházig mintegy 15 ezer ember volt jelen a tüntetésen. A főtéren választási nagygyűlést tartottak.

A megyeháza előtt követelték Baráth Endre leváltását, és megvonták tőle a bizalmukat. A hatalmas tömeg lát-tán a főispán bejelentette lemondását. E lényegében kikényszerített eltávo-lítást, lemondást a belügyminiszter nem fogadta el, és felszólította Baráthot, hogy újból foglalja el hivatalát. A szolnoki munkáspártok erről hal-lani sem akartak.

A kialakult patthelyzetet végül is a november 4-i parlamenti választás döntötte el. Ugyanis Baráth Endrét Heves vármegyében parlamenti képviselővé választották, így méltóságát megőrizve lemondott a főispáni megbízatásáról.

Baráth Endre 1945 áprilisáig a kisgazdapárt megyei, majd 1946-ban és 1947-ben a jászberényi szervezetben elnök is. 1945 után mint nemzetgyűlési képviselő egyre nagyobb elismertséget szerzett, 1946. szeptember 10-től a FKGP országos intézőbizottságának is tagja, a párt centrumához tartozott. Nagy Ferenc miniszterelnök lemondása után 1947. június 9-től a pártja országgyűlési képviselőcsoportjának elnöke. 1947. június 21. és 1948. április 17. között a kisgazdapárt politikai bizottságának is tagja.

1947. augusztus 31-én a jászberényi választókerületben ismét országgyűlési mandátumot szerzett. 1947. október 18-tól a tejtermelők és tejszövetkezetek Országos Szövetségének Igazgatója. 1947 őszétől a nyílt egyeduralomra törekvő MKP összeférhetlenségi eljárást indított ellene, ezért 1948. február 2-án lemondott az igazgatói tisztéről. 1948. február végén távozott a kisgazdapárti frakció éléről, majd április 15-én bejelentette lemondását az országgyűlési képviselőségről is, és visszavonult a politikai élettől is. Pártja nevében 1948. március 14-én Jászberényben még jelen van a Petőfi szobor avatásán, és pártja nevében koszorút is helyez el. Akkoriban a helyi kisgazdapárt tisztújítást tart, és Baráth Endrét nem választják be a vezetésbe. Végleg visszavonul. Ígéretes politikai pályafutása a kommunista párt egyeduralomra való törekvése következtében kettétört, kiszorították a hatalomból. A sors fintora: a II. világháború alatt és az 50-es évek elején is rendőri felügyelet alatt állt.

Ezek után haláláig porteleki tanyáján gazdálkodott. Többször is ven-

dégeskedtek nála ismertebb politikai személyek, így többek között Dobi István is. De régi jászberényi ismerősei is többször megfordultak nála. Jó, ízletes jászsági borok iszogatása és jó ízű jász ételek fogyasztása közben nosztalgiáztak, megbeszélték magánéleti és közösségi tevékenységüket, életük gondjait és bajait, vagy neta-lántán ünnepeltek.

Élete vége felé betegeskedett. Meghalt 1955. március 21-én Porteleken, 67 éves korában. Sírja Jászberényben a Szent Imre temetőben található. Földi maradványait Sárközi Mihály (1843–1910) családi sírboltjában helyezték el.

Besenyi Vendel helytörténeti kutató

Források:

- Archontológia 2018. Jász-Nagykun-Szolnok megye közigazgatási tisztségviselői
- Csöngé Attila: Baráth Endre. Jászberény, 1888. augusztus 20 - 1955. március 21. Kézirat.
- MNL JNSZ Vármegyei Levéltár
- Független Néplap 1947. augusztus 7. (Pécs)
- Jászkürt 1948. március 20. április 24. (Jászberény)
- Jászsági Szabad Nép 1945. augusztus 19. 1. o. (Jászberény)
- Kis Újság 1945. október 18.
- Nagy József-Tóth János: Jászberény város története a felszabadulástól napjainkig. Jászberény, 1970
- Sárközi György: Kit érdekel? Jászberény, 2013
- Scheftsik György: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye múltja és jelene. Pécs, 1935
- Sugárné Koncsek Aranka: Jász történelmi arcképcsarnok. Jászberény, 2003
- Sugárné Koncsek Aranka: Jászberény temetői. Jászberény, 2006
- Zounuk 28. Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár évkönyve. Szolnok, 2014
- Zounuk 32. Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár évkönyve. Szolnok, 2018

Kiskunsági határjelek II.

Szank határjelei

Szank – Árpádkori település, amely a tatárjárást követően elpusztult, majd kun-szállás. Szank jelentése kun/ótörök nyelven madártrágya (Kiss 1980.). Megnevezése, mint Scancscalasa (Szankszállása) a budai káptalan 1465. évi hiteles átiratban fordul elő először. Az eredeti okmány a Halason 1451. december 16-án kelt határperi jegyzőkönyv (Gyárfás 1883). Az oklevélből azt is megtudhatjuk, hogy a falunak Boldog Szűz Mária (Ecclesia Beate Marie Virginis) tiszteletére ajánlott temploma is volt. Ahogy sok más település is a török hódoltság alatt elnéptelenedett. A Jászkun Redemptio során Kis-Kun kerület része, közigazgatásilag a Félegyházi kapitánysághoz tartozott. Szank pusztája megváltását 5.000 rajnai forintért Kunszentmiklós vállalta magára lábasjóság tartására.

Az új „tulajdonos” tudni akarta, hogy a földjei meddig terjednek el. Szank pusztája, valamint a halasi és majsai határ ügye felől helyszíni tanúkihallgatást 1746. szeptember 7-e és 9-e között Nánásy János kiskunkapitány végezte. A döntést nemcsak a tanúk (valamikor pásztorok) szavahihetősége nehezítette, hanem, hogy sivány, futóhomokos területről van szó, ahol a buckák folyamatos mozgásban voltak. Szank pusztája és Halasi Bodoglár pusztája közötti határvonalat az 1. ábra szerint állapították meg: j. Ártányhalma – k. Oldal határ – l. Szél szakasz – totta Homok seu „Bodzás-állás” – m. „Nádas-állás” – n. „Lapos-halom” – o. „Laposban lévő régi határ” – p. „Völgybe határforma jel” – q. „Nagy Homok-halom hármas-határ” (Mészöly 1944). A majsai határról a „Majsai határjelei” részben lesz szó. (1. ábra)

Bár Halas 1747-ben Fejér-föld miatt vitatta ezt, Kunszentmiklós Szank - Kiskunmajsai határát is másképpen képzelte volna (a többi határszakasz kevésbé volt vitatott) – a határvonalak érvényben maradtak. Azok kijelölésére mesterséges határjelekre, elsősorban hanttal lefedett földhányásra (határhalom, komp), dombra/ hegyre, ritkábban árokra, nagy fára, tóra, kútra/kopolyára támaszkodtak. A nem sok mai napig is megmaradt

határhalom közül jól látható a Banó határdomb Szank és Jászszenzlászló határán (1. kép).

Innend es fordul a Ejszak felé a határ fojtába atal a Tázlari, Botsai, és Szanki szeg határon egész a Botsai Bugatzi és

1. ábra: Szank – Bodoglár határvonala 1746-ban

Kunszentmiklós határának felosztása a II. József-kori összeírás végrehajtásához (1786.) Szank Pusztára nézve: „Priv Kiss Kun Sz. Miklos Helységehez tartozando egész Pusztája Szank Nro 2. Hatarozik ezen Pusztája Ejszak felől Tázlárral, Botsával, és Bugattzal Napkelet felől Morittzal és Szent Lászlóval Dél szerint Majsával Nap Nyugot felé Bodoglárral.

Szanki harmas határig. Innend meg fordul Nap keletnek a határ hanyasokkal egész a Bugatzi Moritzi és Szanki harmas határig, és be zardik Del szinbe egy egyenes lineaban mejvan a Nádas allastnal.

2dik Szakas: Bano Halma Járás. Kezdődik a Nádas allason levő határ hanyason, és mégyn a hátar hanyasokkal Del szint egész a Majsai, Bogoglári,

1. kép: Banó határdomb

Fotó: W.D.M.

Első Szakas: Ráttz házi Nevezetű Barom járás. Kezdődik a Nádas állason levő határ hanyason, és mégyn a határ hanyasokkal Nap nyugot fele egész a Bodoglári, Tazlari, és Szanki szeg határig.

és Szanki szeg határig. Innend es fordul a határ hanyasokkal Napkeletnek, egész az Sz. Lászlói Moritzi és Szanki szeg határon, egész a Bugatzi Moritzi és Szanki szeg határig és be zardik

Nap nyugot felé egy egyenes lineában a Nádas állason levő határnál.”(MNL BKML V.355.a.28.).

Szank pusztája Kunszentmiklóstól kb. 75 km-re feküdt, így az ott legelő barmok megfelelő gondviselésére, ellenőrzésére, rend fenntartására tizenkettő gazdát (hetelő gazda) választottak, akik kéthetente felváltva a pusztán laktak (Janó 2002).

Az új gazdaközösség nem tervezte a földek tagosítását. Részlet az 1799. június 14-i tanácsi jegyzőkönyvből: „egyenlő akarattal abban állapodtak meg, hogy Szanki egyik Pusztája maradjon mindenkorra és örökösen Marha, Ló, és Juh legelőnek és az köz haszonra, Mely szerint ezen Pusztának 5000. forintokból álló meg betsült Redemptióját az köz Cassára tévén azt az lakosoknak minden terhelteéseken kívül költsön fel vett Pénzből leis fizette, és azt mint köz legelőt minden Individuomok által használtatta”(Bors 1892). Az 1840-es években történt tanyaépítési tilalom feloldásáig a pusztának csak ideiglenes lakója volt/lehetet. A 19. század közepétől induló földkimérésekkel kezdett benépesülni a pusztája. Szank 1874-től önálló község.

A tetemes távolság miatt a határok ellenőrzése, felújítása nem mindig megfelelő gondossággal történt. De nem is volt ez olyan fontos, míg a pusztákat csak állattartásra, legelésre tartották. A rideg állattartás miatt a pásztoroknak, felügyelőknek kellett valahol lakni. A pásztorok bér mellett kis termőföldet is kaptak. Elindult egy lassú pusztabetelepülés, és az ezzel járó föld használat. Ez, és a szomszéd pusztákban végbemenő tagosítások szükségessé tették a határok felújítását, újbóli kijelölését. Ez újabb vitákhoz/pererekhez vezetett.

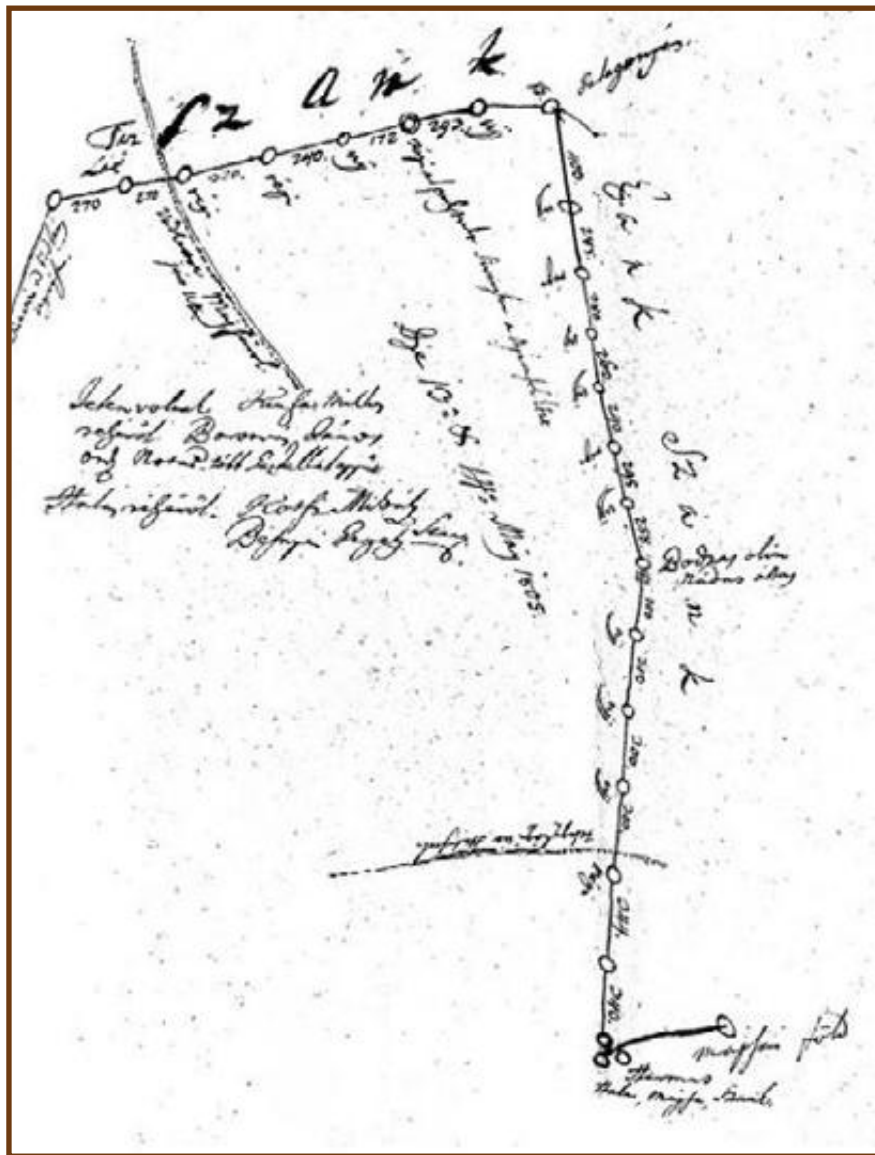
Szank és Bócsa közötti határvonalat 1788-ban (MNL BKML V.355.a.9.), Bodoglár közötti határt (2. ábra) Kiskunhalas és Kunszentmiklós 1805-ben (MNL BKML Kkh. Vki. R-112-11.) újította meg. A tázlári határ Wattay Famíliával 1811-ben „atyafiságos Egyességet, és Transactiót szerzett” (MNL BKML Kkh. Vki. T-122-9.). Ezentúl a határjárásokat, ha nem is minden évben, de sűrűbben ismételték meg, ezekről jegyzőkönyveket készítettek. (2. ábra)

Amíg Kunszentmiklós levéltárában őrizték a határral kapcsolatos jegyzőkönyveket, sokáig megvoltak. A bennük előforduló eseményeket, monda-

tokat felhasználta műveiben Arany János, Jókai Mór és Eötvös Károly (Mészöly 1944). A háborús események miatt, valamint a levéltár áthelyezésével sok jegyzőkönyv nem maradt fenn a mai napig. A Pest Vármegyei Levéltárban, és a kecskeméti levéltárban alig egy-két darab található. Viszont a kiskunhalasi levéltárban több jegyzőkönyvet őriznek a Bodoglár és Szank közötti határról.

ber vett részt benne, akiknek szekereket, különféle eszközöket és élelmet kellett biztosítani.

Ez a távol fekvő Kunszentmiklósnak sok gondot okozott, ezért a 19. század elejétől több helyen faragott terméskövet, tavi mészkövet, betonoszlopokat állítottak fel. Mint például: „Anno 1812 die 8a Maji Tttes Wattai Familia Fiscakissának Benyovszky Péter Urnak requisitiójára á végett hogy á tiszteltt

2. ábra: 1805. évi jegyzőkönyv rajza

A földhányások, határhalmok nem bizonyultak tartós határjeleknek. A homokos talaj miatt, amit nem tapostak szét az állatsordák, azt az időjárási viszonyok romboltak szét. Az ilyen jeleket a határvillongások során könnyű volt megsemmisíteni vagy áthelyezni. A határjárás alapos előkészítést igényelt, hiszen sok em-

Tttes Famillia Bodoglár, Pyrtó és Tázlár Pusztákat meg különböztető határokat való Köveket á be ássátás végett készített alól irták ad faciem Loci ki nevének előttünk egyik Kő á Tázlári, Szankj, és Bodoglári hármas határnál le ássattott...”(MNL BKML Kkh. Vki. T-122-9.). A kő a kiskunhalasi Thorma János Múzeumba került renoválásra, majd

annak kertjében került felállításra (TJM 99.11.1). (2. kép)

2. kép: Átkozott határ hármashatárkő
Fotó: W.D.M.

A mostani Kiskunmajsa-Szank-Tázlár hármashatáron, ún. Átkozott határan 2019. május 4-én a Kiskunhalasi Lovasbandérium a XV. Határjárás alkalmával № 13. számú emlékoszlopot állított fel. (3. kép).

3. kép: Határoszlop avatás 2019-ben Fotó: Kovács Iván

A halmok nem igen maradtak fenn napjainkig, a korszerű erdőművelő

technológia, valamint a homlokos talaj miatt. Hogy hány követ állítottak fel, már nem lehet megállapítani (hiányzó oklevelek miatt), a mai napig megmaradt 11 db. Ebből három a tázlári határon, az ún. Wattay család határköve. Az egyikről volt már szó. A második az ún. Szanki saroknál, a harmadik Bócsa-Szank és Tázlár hármashatárnál (4. kép). A köveket, mint Wattay család birtokkő emlegetik, én viszont a határkő elnevezést használom, mert „... egyik egyik kőnek 120flévén az ára, az egyiknek árából felét, még kettejének pedig 3d rész árát Halas Váróssa meg fizette ...” (MNL BKML Kkh. Vki. T-122-9.). (4. kép)

Kettő Bócsa határára áll. Az egyik a Fischer dűlő Redli erdő szélén (39 x 38 cm alapterületű, 0,8 m) kiálló téglaformájú határkő, a második az ún. „BR” határkő, egy erdő kis tisztáson (Kis-Zsomboson) a régi Vadkert Félegyháza földúttól kb. 80 méterre északra, 29x29 cm alapterületű, 1,1 méter hosszú, erősen dőlt oszlop. Rajta, „B.R.” és „1855” felirat. A rövidítés és évszám arra utal, hogy a 19. század közepén idáig terjedt báró Redl Gyula Nagy- Bócsai birtoka (5. kép) Kettő a mórícgáti határon áll. Egy a Bugac-Mórícgát-Szank hármashatártól DK irányban „értünk az 1ső határhoz á mellyis egyenes gyöpös, de tsak

re”(MNL PML V.102.b. P.1.). Kör alapú, 45 cm átmérőjű, 93 cm kiálló

4. kép: Wattay hármashatároszlop
Fotó: W.D.M.

tavi mészkő (ún. darázskő) tipikus kun-oszlop. A másik a Kopasz homokos hegy (MNL PML V.102.b. P.1.15.) hármashatárkő. Az oszlop Jászszentlászló (Nagyszék), Mórícgát és Szank (Mészszelátó/Vermes dűlő) hármashatáron állt. Jelenleg a kiskunmajsai Konecsni György Helytörténeti Múzeum előtt

5. kép: „BR” határkő
Fotó: W.D.M.

ugyan homokos térségen fekszik 4083/6. azaz négyszáz nyoltz és 3/6. Bétsi ölek-

áll. A határkő 42 x 42 cm alapú, félköríves tetejű, a négy oldalon jól olvasható felirat: „1817” és „SZANK”, valamint két sorban „SZENT- LÁSZLÓ” és „MORIC-GÁTYA” (6. kép).

6. kép: Kopasz homokos hegy
hármashatárkő
Fotó: W.D.M

Négy a mostani kiskunmajsai határon áll, ezek tipikus kun-oszlopok: *Bodzás állás*, „H” jelű (7. kép), *Bokron felyűl és Galagonyás*. Ezekről a „Halas a hatalmas határjelei” cikkben már írtam. (folytatjuk)

7. kép: „H” jelű határkő
Fotó: W.D.M.

Felhasznált irodalom és rövidítések:

Bors Károly: Kunszentmiklós város történelmi adatai. Kunszentmiklós, 1892
Forczek Zoltán: Szank története. Szank, 2013
Gyárfás István: A jász kunok története III. kötet. 1301–1542-ig. Szolnok, 1883
Janó Ákos: Falu a pusztában. Kecskemét, 2002
Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Budapest, 1980
Mészöly Gedeon: Szanktól Arany Jánosig: avagy mi az az ethnographiai hitel? 1944
Wacławczyk Dariusz M.: Halas a hatalmas, Kiskunhalasi határjelek. Kiskunhalas, 2023

Kkh. Kiskunhalasi Részleg

MNL BKML Magyar Nemzeti Levéltár
Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára
MNL PML Magyar Nemzeti Levéltár Pest Vármegyei Levéltára
TJM Thorma János Múzeum Kiskunhalas
Vki. vegyes közigazgatási iratok

Wacławczyk Dariusz Mirosław, a Kiskunhalasi Lovasbandérium kapitánya

JELES KUNSZENT- MÁRTONIAK

Köröskényi Jenő

Jászberény és Szatmárnémeti kultúr- mérnöke

Köröskényi (Kurcz) Jenő 1883-ban született Kunszentmártonban Kurcz János kereskedő és Kiss Amália gyermekeként. Elemi iskolái után Nagyváradon járt középiskolába, majd a budapesti műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet 1906-ban. 1910-ben vezetéknevét Köröskényire változtatta.

1907-ben kinevezték Jászberényben városi mérnöknek, majd 1910-től Szatmárnémetiben tevékenykedett városi főmérnökként. Tagja volt a Magyar Mérnök- és Építészegyletnek, és alapító tagja 1913-tól a Városi Mérnökök Országos Köösségének.

1910-ben kidolgozta Szatmárnémeti rendezési és fejlesztési tervét, modern európai városi példák alapján sugárúttal, angolkparkkal és szökőkutakkal. Nagyszabású, jövőbe tekintő tervét a Szamos című helyi újság lelkesen méltatta. 1914 novemberében eljegyezte, majd 1916. április 24-én feleségül vette Makkay Blankát, Makkay Sándor városi rendőrkapitány lányát.

A Szamos 1913-as és az 1925-ös áradásakor az árvízvédelmi munkák egyik vezetője volt. 1919-ben terveket készített a kereskedelmi iskola és a kórház elhelyezésére és szükséglakások építésére, amely elsőként Szatmárnémetiben indult el az országban.

Köröskényi (Kurcz) Jenő

A román megszállás után, 1924-ben a sikertelen román államnyelv vizsga miatt elbocsátották állásából. Sikertelenül próbált visszakérülni állásába, bár a román prefektus napidíjasként rövid időre visszavette, mert szaktudása nélkülözhetetlen volt a közmunkáknál. 1927 júniusában még részt vett Kós Károllyal és Papp Aurél festőművésszel együtt a szatmárnémeti román ortodox katedrális építésére beérkezett pályázatok elbírálásában. Még ebben az évben repatriált, és újra megpályázta Jászberény főmérnöki állását, amelyre 1927 őszén meg is választották. A szokásos építésmérnöki feladatok mellett a város közéletében is fontos feladatokat vállalt. Tagja volt a Városi Közjóléti Szövetkezetnek.

1946-ban állásából elbocsátották, B-listára tették, és nyugdíjától is megfosztották. 1950-ben Szolnokon kapott állást. Köröskényi Jenő 50 évig szolgált városát.

1956-ban a Műszaki Egyetemen átvette aranydiplomáját. Tagja volt az Aranyokleveles Mérnökök Körének.

Dr. Barna Gábor ny. egyetemi tanár

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL

Szemelvények dr. Németh Ferenc jászberényi ügyvéd életéből

I. rész

Az 1970-es években igen népszerű TV műsor volt egy városok közötti vetélkedő, amit Vitray Tamás vezetett. Egy-egy adás alkalmával két város csapata versenyzett egymással abban, hogy melyik csapat, azaz a bennük felsorakozott kiválóságok, helytörténészek, lokálpatrióták, lakosok tudnak többet saját településük történelméről, földrajzáról, gazdaságáról művészetéről, sportjáról, nevezetesen személyeiről stb. A TV által összeállított kérdések megválaszolása keretében zajlott a verseny, a több helyes választ adó csapat, azaz város lett a győztes.

Dr. Németh Ferenc ügyvéd

Egyik alkalommal, ha jól emlékszem ez 1974 őszén volt, Jászberény Sárospatakkal versenyzett. A verseny vége felé a berényi csapat azt a kérdést kapta, hogy Berényben a Járásbíróság, azaz a korábbi kerületi székház épületéhez tartozó úttest szakaszon lévő km-oszlopon milyen szám található, vagyis a 31-es úton milyen távol van a kérdésben szereplő kilométertábla a budai országos 0 ponttól. Pillanatszerű döbbenetet okozott a többség számára a kérdés, ilyenre a versenyzők nem számítottak. Ekkor egy idősebb

férfi lépett elő a berényi csapatból, és bement a kért adatot, azaz a 73-at. Több berényi versenyző is kérdezgette ki lehetett a megfejtés adója. A csapat vezetője elmondta, hogy dr. Németh Ferenc nyugalmazott ügyvéd, elkötelezett berényi lokálpatrióta, aki 1969-ig Jászberényben praktizált, majd Budapestre költözött. Most – és más alkalmakkor is – készséggel állt ismereteivel a város ügyeiben a berényi közösség rendelkezésére. Ő az édesapám volt, dr. Németh Ferenc.

Dr. Németh Ferenc 1898. május 24-én született Jászberényben. Apai nagyszüleim, akik jóval születésem előtt haltak meg, gyűtt (jött) -ment"-ek voltak Jászberényben. Nagyapám, Német Jakab Újlacskán (ma a Szlovák Köztársaságban, Nyitrától 17 km-re) született. Haláláig állomásfőnök volt Jászberényben, a máig is álló vasútállomás épületének első emeletén lévő egyik szolgálati lakásban laktak. A népes családot ellátó nagynyám, Spitzer Aranka Hódmezővá-

Spitzer Aranka, az édesanya

sárhelyen született. A család kilencedik gyermekeként született édesapám, Németh Ferenc Pál, a későbbi ügyvéd, a jászberényi tollforgatók csoportjának tagja, helytörténeti kutató, lokálpatrióta, akit mind a család, mind az akkori és a későbbi ismerősök, és barátok is Palinak szólították.

A gyerekkora és a vasútállomás
Édesapám későbbi visszaemlékezéseiben, különösen a szokásos sétáink során a népes vidéki polgári család belső történéseinek emlékei mellett

nagy szerepet játszott a vasút, a maga állandó mozgásával, a népes utazó közönséggel, a sok üzleti ügyféllel és az ott viháncoló népes gyereksereggel, azok csínytevéseivel. Sok emléke volt édesapámnak a vasút vidékén lakó pajtásaival történetekről, a városi iskolákba vezető reggeli és délutáni hosszú vonulásokról, amikből évtizedes barátságok is kialakultak.

A vasútállomáshoz kötődik egész életükre szóló gyerekkori barátság is Székely Mihállyal, a világhírű operanékesssel. Székely Mihály nagybátyja vasúti árupénztáros volt, és családjával együtt az állomás épületben lakott, nagyszüleimmel egy emeleten. Székely Mihály – ez édesapám több helyen is elmondott és leírt visszaemlékezéseiben is szerepel – gyakran járt a vasútállomásra nagybátyját látogatni, de ezekből egyre gyakrabban nagy csibészkedések lettek a rakodó, vagy rakodásra váró szerelvényeken, illetve nyaranta a gyerekek együtt jártak úszni, fürdeni a Zagyvára, főként a közeli Financ Gödörbe. Az emlékek sorából nem maradtak ki olyan korábban híres jászberényi helyek sem, mint a Gondúzó, a Szilvás, a Szúnyogos, a Csincsa-part, a Pelyhes-part, a vízimalom, a Margit-sziget. Ezekhez nekem is rengeteg, közel negyven-ötven évvel későbbi emlékem fűződik, de a történetek kiinduló pontjai többnyire az apai emlékezesek, történetmesélések.

Ugyancsak a vasútállomáshoz kötődik édesapám sokszor mesélt későbbi nagy élménye is. 1913 őszén, hatodik gimnazista korában egy nagyon rövid időre – az iroda sarkában elbújva láthatta, hallhatta az állomásfőnöki irodába betérő, jászberényi látogatósáról Budapestre visszautazni készülő Ady Endrét. Ady műveit önképzőköri tanára, Pintér Jenő, a későbbi híres irodalomtörténész professzor már akkor megismertette diákjaival. Innen is ered, hogy édesapám a későbbiekben, már jászberényi ügyvédként feltárta és részletesen leírta, majd publikálta Ady és barátai berényi kiruccanását, bemutatta az Adyt vendégül látó családot. Egyik kezdeményezője volt annak, hogy Ady Endre berényi látogatásának emlékére emléktáblát állítsanak látogatása helyszínén, a Koller házban, ahol Ady annak idején vendégeskedett. Talán érdemes azt is megemlítenem, hogy az 1960-as években édesapám Koller Klarissza megbízásából a budapesti

Petőfi Irodalmi Múzeumba juttatta el Ady Jászberényben írt, a Koller család által őrzött, kötetekben meg nem jelent *A szar dicsérete* c. versét.

Családi hagyomány lett nálunk az Ady kultusz, amit a példásan korszerű gimnáziumi tanulmányok emlékei mellett az 1930-as, 1940-es években gyakran nálunk, Jászberényben tartózkodó Népszava jogtanácsos Ormos Ede, édesapám nagybátyja és Ady személyes ismerőse visszaemlékezései is erősítettek.

Mind a gyerekkori, mind az állomási történetek egyik főszereplője volt Elefánthy Sándor, a híres jászberényi polgármester Sándor nevű nagy tréfamester fia, akinek téglagyára az egykori tanítóképző épülete mellett, az Elefánthy-gödör közelében volt. Történeteink kitüntetett szereplője, apai nagyapám barátja, és nem utolsósorban édesapám keresztapja, akinek tréfái, bohóságai egy vagyont vittek

tani a kocsikat, ami időbe és sok pénzbe került. Ő minden esetre boldog volt, jó tréfát talált ki. A későbbiekben ezek a tréfának szánt események még említésre kerülnek.

1908-1909: a jászberényi Magyar Királyi Állami Főgimnázium tanulója

A gimnázium új élmények forrása. Új diáktársakkal találkozok, és újszerű a kisdíjak számára, hogy az órarendi foglalkozásokon túl az önképzőkör munkába is bekapcsolódhatnak. Az önképzőkör vezetője a korábban már említett dr. Pintér Jenő tanár volt, aki édesapámat magyarra és történelemre is tanította.

Édesapám sok évtizeden át őrizte a gimnázium évente kiadott évkönyveit, amiket én apai kérésre évekkel ezelőtt, egyéb tárgyakkal együtt a berényi Jász Múzeumnak adtam. Ezekből kitűnik, hogy az eminens

Tanár példaképek, fontos múzeumi és diák barátságok

Kiváló berényi gimnáziumi tanárai közül kettőt említett édesapám különös szeretettel és tisztelettel. Dr. Pintér Jenő vezette az önképzőkört, ami vezetése alatt nemcsak tárgyi ismereteket adott a résztvevők számára, hanem pallérozta gondolkodás módjukat, előadói stílusukat, vita készségüket, fejlesztette egyéniségüket.

Dr. Pintér Jenő ismertette és szeretett meg édesapámmal, és sok tanuló társával Ady Endre költészetét. Ez a korai tanári felismerés és elismerés az akkori Magyarországon rendkívüli ritkaságnak számított. Ugyancsak ritkaság volt az is, hogy Pintér Jenő jászberényi gimnáziumi tanársága időszakában irodalomtörténeti tanulmányát, pályamunkáját akadémiai nagydíjjal jutalmazták.

Gimnáziumi éveiről mesélve édesapám nagy tisztelettel és szeretettel emlékezett meg dr. Banner Jánosról is, aki nemcsak földrajz tanárunk volt, hanem mellékfoglalkozásként a beré-

A jászberényi vasútállomás a 20. század elején

el. Sok pénzbe került, amikor a városi bábára kiírt pályázat során elérte azt, hogy a képviselő-testület nem jelentéktelen csoportja a hivatalban lévő polgármesterre adja szavazatát. Ezen a város sokasága jót szórakozott. Egy alkalommal – ennek tanúja volt édesapám is – apjának egy vitás vasúti ügyet kellett rendezni több ügyféllel. Elefánthy egy pillanatra bekapcsolódott a beszélgetésbe azzal a kéréssel, hogy főnök úr, hová rakathatjuk a téglákat? Nagyapám azt válaszolta, hogy ahol hely van. Néhány óra múlva ismét jelentkezett Elefánthy, és vigyorogva mondta, hogy 3 szalon kocsiba belefért. Erre hideget-meleget kapott, az átrakodás mellett ki kellett takarí-

tanuló, elsős Németh Ferenc Pál könyvjutalomban részesült, harmadikos és negyedikos korában pedig alapítványi díjat és ösztöndíjat is kapott.

Felsőbb osztályos tanulmányai során mindvégig a Pintér Mihály Alapítvány 200 Koronás ösztöndíját kapta. Jó tanulmányi eredményei mellett számtalan fakultatív programban vett részt, bizonyítva sokoldalúságát: sportolt, gyorsírást tanult és újjörög tanfolyamra is járt.

A gimnázium 7. és 8. osztályából már magántanulónaként vizsgázott, mert tanulmányait állami ösztöndíjjal a mödlingi Katonai Műszaki Akadémián végezte.

*Ady Endre portréja
(Székely Aladár felvétele)*

nyi múzeum őre is. Banner tanár úr a legkülönbözőbb múzeumi munkákba, így a régi használati tárgyak gyűjtésébe, a jász népszokások leírásába, régi iratok, oklevelek felkutatásába vonta be az érdeklődő diákokat. A Lehel-kürt szolgálatában című dolgozatában név szerint említi édesapám és Komáromy József kisdíjak nevét, mint akik különösen jeleskedtek ebben a múzeumi munkában. Édesapám a gimnáziumi időszakban a múzeumi munkákról szólva mindig megemlí-

tette Komáromy József mellett Gecse Árpád, Gyetvai János, Simon Ferenc és Porteleki József egykori diáktársai nevét, hiszen ők is tevékeny részesei voltak ezeknek a munkáknak, sőt később, a két világháború közötti időszakban belőlük jött létre egy önkéntes berényi kutató gárda, ők lettek a helyi kulturális közélet hagyományörzői.

Banner János berényi tanári évei után a budapesti egyetem tanáraként működött, és az 1970-es években bekövetkezett haláláig kapcsolatot tartott volt tanítványaival az úgynevezett berényi összejöveteleken. Temetésén édesapám emlékezett meg kiváló tanáráról.

A mödlingi Katonai Műszaki Akadémia hallgatója

Sok családi beszélgetés tárgya volt édesapám 1914 szeptemberében kezdődött mödlingi képzése. Óriási lehetőséget jelentett az akadémiai felvétel édesapám, de tulajdonképpen az egész család számára. Németh Ferenc Pál akadémista számára ez világlátást, idegen nyelvi gyakorlatot és nagy presztízsű diploma megszerzésének lehetőségét, biztosnak tűnő karriert jelentett. A polgári anyagi körülmények között élő, kiterjedt család számára ez még a taníttatással járó terhek csökkentését is jelentette.

Az akadémiai felvételi beszélgetésekre, vizsgára az 1913–1914-es tanév során került sor. Édesapám elbeszélése szerint ezeken jelentős szerepet kapott a német nyelvismeret, a beszédképesség, az általános műveltség és a gimnáziumi tananyagok közül a matematika és a történelem.

Édesapám óriási ambícióval végezte tanulmányait. Kiemelt figyelmet fordított német nyelvtudása tökéletesítésére, az elméleti ismeretek mellett pedig lelkesedéssel vett részt a különböző sportfoglalkozásokon, így például a szertornán, a kerékpározáson, a terepfutáson, a labdajátékokon stb. is. Különösen szerette a lovaglást, amivel itt ismerkedett meg.

Kevés szabadidejében Bécs nevezetességeivel is ismerkedett. 1963-ban együtt voltunk Bécsben, én számítástechnikai konferencián vettem részt, édesapám mödlingi és bécsi emlékeit frissítette fel. Bécsben sokat sétáltunk együtt, sok érdekességet mutatott meg nekem, régi emlékei nem halványultak.

A második tanévet már évfolyam elsőként teljesítette, ami a későbbi előmeneteli lehetőségek szempontjából jelentős előnyt, például kezdő főhadnagyi rendfokozatot is jelenthetett volna.

Megszakadnak a katonatiszti tanulmányok

1916. december 1-e jelentős dátum mind a monarchia, mind édesapám és a családjuk történetében egyaránt. December elsején, nem sokkal éjfél után történt akkori történelmünk legnagyobb vasúti szerencsétlensége Herceghalomnál. Ezen a napon volt Bécsben Ferenc József temetése, a vasúti forgalom a szokásos forgalom sokszorosára nőtt nemcsak Bécs Budapest viszonylatban, hanem más főbb vonalon is a temetésről hazautazó, főként magyar előkelőségek és a látványosság kedvelők miatt. E forgalomműködés mellett több vasúti alkalmazott súlyos hibája következtében a bécsi gyorsvonat és a grazi személyvonat összeütközött 72 személy halálát, és nagyon sokak súlyos sérülését okozva.

A mödlingi Akadémia kapta a feladatot, hogy díszszázada a majdani IV. Károly koronázási ünnepségén a Mátyás templomban díszőrséget álljon. A díszőrségre kiválasztott akadémisták utaztak a balesetet szenvedett gyorsvonaton az első kocsikban. Sokan közülük meghaltak, vagy igen súlyos sérülést szenvedtek.

Édesapám az első kocsiban utazott. Amint mesélte, szerencséjére éppen tájékozódni akart a sötétben, hogy hol járhat a szerelvény. Ezért kiment a folyosóra, majd az előtérbe, és kinyitotta a kocsiját. Az ütközéskor még nyitva volt az ajtó, így messze kirepült a pálya mellé, ahonnan törésekkel és belső zúzódásokkal hajnal felé vitték be egy épületbe az akkorra már oda vezényelt katonai mentők. Katonai karrierje itt befejeződött. Mire felgyógyult, sok minden másnak is vége lett, a háborús helyzet is rosszabbra fordult, és a monarchia is felbomlott. Káosz volt, ez uralkodott az egész országban.

Irány a civil pálya: lépések a vasúti szolgálat és a jogászság felé

Több hónapos budapesti kórházi gyógykezelését követően – 1917 közepétől – Jászberényben a család, és annak kiváló orvos barátai folytatták ápolását, lehetővé téve számára a gyógyulást és a fizikai megerősödést, azaz

a fokozatos visszatérést a mindennapi körülmények közé.

Ahogy az egészségi állapota javult, és fizikailag is erősödött egyre inkább előtérbe került leendő civil foglalkozásának, és az ahhoz szükséges tanulmányoknak a kérdése. Célkitűzése a jogi pályán való elhelyezkedés, a jogi doktorátus megszerzése lett. Ott nem volt szigorúan kötelező az előadások hallgatása, mellette még dolgozni, pénzt keresni is lehetett. A szakmai érdeklődése mellett ez volt a választás fő indoka is. 1918 nyarán iratkozott be a kolozsvári, később Pestre majd Szegedre átteleptült Ferenc József Tudományegyetemen a jogi fakultásra. Valószínűleg apai hatás is közrejátszott abban, hogy édesapám megélhetése biztosítására a vasútnál való elhelyezkedés mellett döntött. Apjával együtt azt határozták el, hogy a tényleges munkába állás 1918 közepére becsült időpontjáig a vasúti tisztitanfolyam anyagának könyvből is megtanulható részét már elsajátítja. Ezt sikerült teljesítenie, ezen ismeretek birtokában kezdődött meg 1918 augusztusában vasutas szolgálata Gödöllőn. Innen már be is iratkozhatott a vasúti tisztképző tanfolyamra, amit elvégezve 1919. június 28-án képesítő vizsgát tett. Ezzel megnyílt számára a vasutas pályán a karrier lehetősége. Az 1919-es nyár folyamán jelentős változások következtek be mind a hadi helyzetben, mind a politikai viszonyokban. Ludovikás katonatisztek és hallgatók egy csoportja, valamint az Óbudán állomásozó folyamórság egyes alakulatai úgy ítélték meg, hogy a zavaros helyzet lehetővé teheti a Tanácsköztársaság fegyveres megdöntését. Június 24-én fegyveres felkelés tört ki fontos létesítmények és rendszerek időleges elfoglalásával. A kialakult helyzet elsősorban Budapesten okozott nagy riadalmat, káoszt, és fejtelenség uralkodott a városban. Apai nagyapám a budapesti MÁV kórházban ápolták és készítették fel műtétre. A műtétet június 24-re irányoztak elő, majd altatással el is végezték. Édesapám késve érkezett Gödöllőről a kialakult káosz miatt, amikor arról tájékoztatták, hogy bár sikeres volt a műtét, de sikertelen volt az altatásból való ébresztés.

Édesapám azt elmesélte, hogy az apja elvesztésének fájdalma, a gyász, a temetés, és a napokon belül sorra kerülő tisztizsga mellett is óriási teher

szakadt a nyakába. Főként az jelentett több intézkedést igénylő terhet, hogy az elhalálozás miatt megszűnik a szolgálati lakáshasználat lehetősége Jászberényben. Így új lakhelyet kellett találni és kialakítani a család elhatározása szerint Budapesten, hiszen a szülőkön kívül már senki sem lakott állandóan Jászberényben. Ez később sikeresen megtörtént. Abban a mai, XI. kerületi Bertalan utca 22. alatti házban sikerült lakás bérelni nagyanyámnak, ahol egyébként édesapám is lakott a gödöllői vasúti szolgálatától, azaz 1918-tól kezdődően.

A jogi diploma és következményei
1921. március 5-én tanulmányi kötelezettségeinek eleget téve jogi és államtudományi diplomát szerzett a Kolozsvári Ferenc József Egyetemen. Édesapám, miként előtte, ezt követően is mindenben eleget tett vasúti szolgálati kötelmeinek. Egy véletlen folytán azonban 1923-ban kitudódott, hogy doktorátusa van. Egy hivatalos levelet felejtett a munkasztalán, amin a címzésben doktori megjelölés volt. Állomásfőnöke, akivel úgy tudta, hogy normális munkakapcsolata van, feljelentette az illetékes igazgatóságánál, hogy ugyan a munkaköri feladatokat teljesítette, de bejelentés és az előírt engedélyek megszerzése nélkül végzett egyetemi tanulmányokat. Ezért állásából elbocsátották. Miután nem tehetett mást, tudomásul vette, hogy az apjával kialakított karrierterv első szakasza lezárult, tovább kell lépnie. A jogi pályán való elhelyezkedés lett a kitűzött cél. Viszonylag hamar kiderült, hogy a Trianon utáni Magyarországon, különösen Budapesten igen nehéz ügyvédjelöltként elhelyezkedni. Nagyobb irodákban úgy vettek fel jelöltet, hogy fizetés nélkül adták a bejegyzés és a gyakorlatszerzés lehetőségét. Édesapám is ezt a lehetőséget kapta egy távoli ügyvéd rokontól. A Berend ügyvédi irodában jogi ismeretei mellett különösképpen német nyelvtudására építettek a feladatmegosztásban. Az igazi, bonyolultabb jogi feladatokat egy régebben az irodában dolgozó, szintén rokon jelölt kapta. Ezek a körülmények nem voltak elfogadhatók számára, ezért változtatott. Sok eredménytelen jogászai álláskeresés, valamint helyzetértékelést követően merült fel édesapámban a külföldi munkavégzés ötlete, amit barátai ta-

nácsát követve meg is valósított. 1923 őszén Berlin után Párizsba költözött. Tudta, hogy jogi diplomáját ott nem tudja hasznosítani, de úgy gondolta, hogy ez a külföldi tartózkodás és munka egyrészt világlátást ad, másrészt később, a változatlanul célul tartott jogi pályáján is hasznosítható francia nyelvtudást is eredményez. (folytatjuk)

Németh Pál mérnök

KÖNYVAJÁNLÓ

Becskereki László: Kunmadaras aranykönyve
Kunmadaras, 2025
Kiadó: Nagykun Hagyományörző Társulás, Kisújszállás, 376 p.

A helytörténeti forráskiadvány mindig nagy érdeklődésre tart számot. Elsősorban a helység lakói számára kedves, de a régió szempontjából is fontos kötetet ajánlok a kedves Olvasók figyelmébe. A több kötetes szerző Kunmadarasról elszármazott író, ezúttal egy testes, közel négyszáz oldalas könyvet tett elénk.

Az Aranykönyv címlapja

A *Kunmadaras aranykönyve* kitűnően megírt élettörténetek sora. A szerző olyan személyek életének titkaiba vezeti be az Olvasót, akik Kunmadaras sorsát formálták, és méltók arra, hogy emlékezzen rájuk az utókor. Nagy szükség volt erre a műre. Ez az a település, amely a Nagyunság történetében ugyanolyan fontos volt,

mint a „Hatkunság” bármely városa, de mára már mintha megkopott volna a nimbusza... Egykori lakói végig küzdötték a Kunság történetét, kivették a részüket mindenből, ott voltak, ahol a haza sorsát el kellett rendezni. Szabad szellemű, kiváltságos népe az 1745-ben Mária Terézia királynő által engedélyezett redemptiót (megváltkozást) követően visszanyert

*Becskereki László dedikál,
mellette dr. Bartha Júlia
Fotó: J. Sz.*

szabadságjogokkal autonómiában tudott élni egészen a 19. század utolsó harmadáig. A redemptiót követően megindult a parasztpolgári fejlődés. Ennek köszönhetően kialakult egy módos parasztpolgári réteg. A város ekkor nyerte el az arculatát, redemptus házai, építészeti stílusa az egykori jómódról és jó ízlésről tanúskodnak. Bár a történelmi hármaskör (Kis- és Nagyunság, Jászágó) élete, autonómiája megszűnt 1876-ban, a mai vármegyarendszer megszervezésével, Kunmadaras státusza is megváltozott, de a városkép, a középületek arculata ma is azokat az időköt őrzik. Az Aranykönyv a város történetének kaleidoszkópja, a kötetben említett személyek története, annak egy-egy színes mozaikja. Kunmadaras *aranykönyvében* említettek egyenként is példaértékűek. Zsinórmértékül szolgálnak ők a kései utódok számára. Jó szívvel ajánlom ezt a könyvet minden kedves Olvasónak, de kiváltképp Kunmadaras mai lakóinak. Legyenek büszkék arra, hogy ennek az egykor nagy múltú városnak a polgárai lehetnek!

Dr. Bartha Júlia keletkutató, etnográfus

XXIX. Jász Világtalálkozó Jászszentandráson

Tizennyolc év után ismét a Jászság és Heves vármegye határán fekvő Jászszentandrás volt a házigazdája a Jászok Egyesületével közös rendezésű Jász Világtalálkozónak 2025. július 25–26–27-én. A jászok legnagyobb eseménye péntek délután ünnepélyes megnyitóval vette kezdetét az iskola udvarán. A Himnusz elhangzása után Kolláth Bálint, a házigazda település polgármestere üdvözölte a vendégeket. Borbás Zoltán, a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei közgyűlés alelnöke köszöntő beszédében kiemelte: a közel 800 év a magyarság gyűréjében, a Kárpát-medencében sok mindenre megtanította a jászokat, és bár asszimilálódtak a magyarságban, de számos egyedi értékük meg tudott maradni. *„Eleink úgy gondolták, korlátot csak a korlátolt ismer, és milyen igaz. 800 év alatt mi vagyunk a 25. generáció, aki őrzi, védi, ápolja és igyekszik átörökíteni a jász értékeket”*. Mint fogalmazott, mindenki úgy tekint a kunokkal együtt a jászokra az országban, hogy a szabadság népei. Ez különösen igaz azóta, hogy tömegesen álltak eleink a Rákóczi-szabadságharc, majd az 1848/49-es forradalom és szabadságharc zászlai alá. És ha nem ment fegyverrel, megoldották pénzzel, összefogással. Ez volt a Jászkun Redemptio, aminek máig ható tanulsága, hogy mindig megtalálták az összefogás útját, ami mindig átvezetett a nehézségeken. A szülőföld szeretetét hoztuk eleinktől, és a digitalizált világunkban nem kisebb a kihívás, mint az, hogyan tudjuk mi továbbadni. A köszöntők sorában Zelenai Tiborné, a Jászsági Önkormányzatok Szövetségének elnöke a múlt tiszteletéről és a Jász Világtalálkozó jelentőségéről szólt. *„A Jász Világtalálkozó vezető szerepet tölt be a Jászság kulturális életében és a hagyományörzésben. Megtestesíti őseink múltját és a múlton keresztül mutat utat gyerekeinknek, unokáinknak. A rendezvény programjai hűen mutatják be a jásznép életét, történelmét, a jász identitást”* – fogalmazott. Jászszentandrás testvértelepüléseinek nevében Petr Martinák, a csehországi Horní Tošanovice, és Anna Skotnic-

ka-Nędzka, a lengyelországi Jaworze polgármestere köszöntötte a jászokat. A Kunráth Sándor Általános Iskola és AMI néptáncsoportjainak műsora után Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum ny. igazgatója átadta a Jászok Nagykönyvét a település polgármesterének, hogy a látogatók örökössék meg benne nevüket az utókor számára. A hagyományoknak megfelelően megnyíltak a kiállítások, amelyeket *Dávidné Jobbágy Zsuzsanna*, a Jász Szó Alapítvány elnöke ajánlott a résztvevők figyelmébe. A megnyitót templomi koncert követte. Este a Csík zenekar adott lélekemelő, felejthetetlen koncertet.

A szombati napot a jászok főpapi szentmiséje nyitotta, amelyet dr. Ternyák Csaba egri érsek celebrált a Szent Kereszt felmagasztalása római katolikus templomban. Az érsek atya, aki most is nagy örömmel jött a Jászságba, örömmel nyugtázta, hogy nagy létszámban vannak jelen a hívek, s köztük sok a fiatal. Szentbeszédében a nap két ünnepe, a Jász Világtalálkozó és a Ferenc pápa által Szent Anna és Szent Joachim ünnepére meghirdetett Idősek és a nagyszülők világnapja között vont párhuzamot a napi evangélium kapcsán, melyben Jézus tanításában boldognak mondja tanítványait. Július 26-a Szent Anna és Szent Joachim – Jézus nagyszüleinek liturgikus emléknapja –, akik segíthetnek abban, hogy rátaláljunk a boldogság útjára, és meg is maradjunk ezen az úton – mondta. Szólt arról, hogy XIV. Leó pápa üzenetet küldött erre a napra, és ebben arra hívja fel a figyelmet, hogy a mostani szentévbén, amely a remény éve, idős emberként is reménykedhetünk. *„Az idős emberek hidat vernek a múlt és a jövő között. Minden évszaknak, az ősznek is megvannak a csodálatos színei, s az ősz ráadásul meghozza a maga gyümölcsseit is. Meg kell tanulnunk jól öregedni!”* – hangsúlyozta. Dr. Ternyák Csaba azt kérte, becsüljük meg egymást, becsüljük meg a keresztényeket, a katolikusokat, a jó embereket, és tegyük vonzóvá azt, hogy érdemes a boldogságra törekedni, arra a boldogságra, amelyre az Úr Jézus hívta meg a követőit. *„Boldog a ti szemetek, mert lát, boldog a ti fületek, mert hall. Legyünk mi is boldogok, lássuk meg ezeket, halljuk meg az evangélium ígeit, és induljunk el újra és újra a krisztusi úton!”* – zárta prédikációját az érsek.

Az ünnepi szentmisét követően a templom elől lovas huszárok felvezetésével indult a települések díszes felvonulása mazsorettek, hintók kíséretével a díszünnepség helyszínére, az iskolaudvarra. A színpompás menetben 39 – jászsági és a kirajzolt jászok benépesítette – település küldöttsége vonult fel.

Kolláth Bálint, a rendező település polgármestere Daban horz! – régi jász nyelven kívánt jó napot mindenkinek, majd az összefogás fontosságáról osztotta meg gondolatait. *„A jászok a legsötétebb órákban fogtak össze szabadságukért, jogaikért. Egyként álltak a fontos dolgok mellé és egyként harcoltak az igazukért a történelem során számos alkalommal”* – fogalmazott.

Pócs János, a Jászság országgyűlési képviselője, a világtalálkozó védnöke azt mondta, nagyon büszke a Jász Világtalálkozókra, a jász hagyományokra. *„Elfogltság nélkül, tényként állítom, nincs az országban még egy olyan népcsoport, aki olyan összetartó, mint a jászok”* – fogalmazott. Ebben minden bizonnyal benne van az is, hogy 280 évvel ezelőtt a jászoknak meg kellett váltani a saját szabadságukat, és a jászok összefogtak, megváltották az akkori Magyarország teljes költségvetésének megfelelő összegért ősi kiváltságait, szabadságukat. Inentől kezdve a jászoknak az ereiben csörgedez, hogy „nekünk ne mondják meg, majd mi tudjuk”, és ezt a büszkeséget meg is mutatják minden évben a Jász Világtalálkozón. Most Jászszentandrás, amely az elmúlt években gyönyörűen megújult, és több százmillió forintos beruházás során korszerűsödik majd a településen levő gyógyfürdő és strand. Köszönetet mondott Jászszentandrásnak, és megköszönte a mindenkori jászkapitányok munkáját, amellyel öregbítik a Jászság hírnevét. Tisztelettel jelöl egy csokor virággal mondott köszönetet Hortiné dr. Bathó Editnek, aki nélkül – mint fogalmazott – nem lenne redemptios ünnep, és aki nélkül a Jász Világtalálkozók nem lennének ilyen szépek.

Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár, a rendezvény fővédnöke szívhez szóló szavakkal köszöntötte a jászokat. *„Kivételes gazdagságú kultúránk sokkal szegényebb volna a jászok öröksége és hagyományai nélkül. Egy*

olyan népcsoport hagyományai nélkül, amely példa értékűen és bátran őrizte hagyományait, és amely identitása megtartása mellett mindig a haza ügyét kereste. Jövőkön olyan kösziklákon nyugszik, mint a nemzetalkotó Jászság összetartozása és eleven hagyományai". A Jászság a hűség, a bátorság és az összetartozás közössége, amelynek minden korban voltak és vannak válaszai a történelem kihívásaira. Ilyen válasz volt az Európa csodálatát is kiérdemlő 18. századi tett, amikor az elnyomást nem tűrő jászok a kunokkal együtt saját pénzükből váltották vissza szabadságukat. A jászok múltja és jelene élő történelem, jövője közös jövő, egyetemes és nemzeti kulturális örökségünk ékköve, fontos és féltve őrzött darabja – fogalmazott Závogyán Magdolna.

Dr. Dobos László, a társrendező Jászok Egyesületének elnöke köszöntőjében kiemelte: Nem lehet elégszer kimondani, hogy mi azoknak a jászoknak a leszármazottai vagyunk, akik ősi szabadságukat a saját erejükből vál-

Jászberényi Campusának nyugalmasított főigazgatója vehetett át a jászsági felnőttképzés eredményeinek megőrzéséért, új alapokra helyezéséért. Kihirdette azt is, hogy a „Jászságért” Alapítvány kuratóriuma a Jászsági Civil Vándordíjat 2025-ben a Jászalósszentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesületnek ítélte oda.

Ezt követően Kolláth Bálint polgármester átadta a Jászszentandrásért Díjat, amelyet a közösségért végzett áldozatos munkája elismeréseként az idén 100 éves Jászszentandrás-i Önkéntes Tűzoltó Egyesület érdemelte ki.

Berki László leköszönő jászkapitány az elmúlt egy évet értékelve beszámolt arról, hogy több mint 120 meghívásnak tett eleget 30 településen. Az ősökre emlékeztek Tarnaörsön, Szankon új lovas bandériumot avattak, míg a kun találkozókon kapitánytársaival képviselte a Jászságot. Az egyházi ünnepeken, zárándoklatokon, búcsún tartottak a hívekkel Mátraverebélyen, Csíksomlyón,

a mai napig kapcsolatokat épít és tart meg. Használjuk! - mondta. Végül a Jász Himnusz szavait idézve kérte Istent: Adj hitet, adj reményt, adj szeretetet! Mi pedig tegyük érte, hogy tartalmasabb, békésebb életet éljünk!

Az új jászkapitányt, Szabó Lászlót eskütétele és ünnepélyes beiktatása után kürtszó és három ágyúlövés köszöntötte. A díszünnepség zárásaként a jász települések polgármestereinek kezéből galambok repültek az ég felé, hirdelve a jász összetartozást. A napot a Republic produkció fergeteges koncertje zárta a sportpályán.

A Kossuth Rádió Országjáró műsora szombaton élő adásban adott betekintést a falu életébe, mutatta be hagyományait, értékeit.

A világtalálkozóhoz idén 13 érdekes és különleges kiállítás kapcsolódott, öt helyszínen. A látogatók megcsodálhatták Huszarovics Antalné szalmafonatait, a Jász Alkotók Köre képzőművészeinek jászsági tájakra kalauzoló festményeit, fotóit, de lenyűgözőek voltak Dávid Sándor Jászságért díjas fafaragó népi iparművész bútorai, faragott tárgyai. A plébánián újszerű kiállítás adott betekintést Aba-Novák Vilmos és Chiovini Ferenc munkáiba, elénk tárva hozzájuk kapcsolódó érdekességeket is. Budai Gyula településképei, Igrényi Sándor természetfotói a vendéglátó települést hozták közelebb a látogatókhoz.

A világtalálkozó utolsó napján a sportpályán jászsági népi ételek főzőversenye zajlott, de volt jászsági pálinkamustra, Banka Ferenc emlékére kispályás focitorna és népi olimpiai játékok is. Délután nem mindennapi zenés viseletbemutatót tartott a Jászsági Hagyományőrző Egylet „A kaftántól a farmerig” címmel.

A világtalálkozó záróünnepségén Kolláth Bálint, Jászszentandrás polgármestere átadta a XXX. Jász Világtalálkozó rendezési jogát szimbolizáló vándorbotot Koczáné dr. Fehérváry Mária-nak, Jászboldogháza polgármesterének, aki mindenkit szeretettel invitált az ünnepségre. A kultúra lángját szimbolizáló lámpást a kistelepülés képviselői vették át.

A nagy sikerű háromnapos rendezvény a Beatrice esti koncertjével búcsúzott. Köszönjük Jászszentandrás!

Bognár Mária újságíró

A Jászszentandrás-i Kamarakórus műsora a Szent Kereszt felmagasztalása templomban
Fotó: Bognár Mária

tották vissza. Megemlékezett Muhoray Györgyről, aki szívós munkával elérte, hogy 1995-ben a Jászkun Redemptio 250. évfordulójára Jászberénybe összehívták a világ jászait. Innen indult a Jász Világtalálkozó, és az elszármazott jászok kezdettől ott álltak az ügy mellett, hiszen a Jászok Egyesületének célja, hogy összekapcsolja az elszármazott jászságiakat az otthon élő jászságiakkal - mondta. Átadta a Jászságért Díjat és a vele járó 2 millió forint elismerést, amit ebben az évben dr. Varró Bernadett, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Csíkmenságon. Berki László nagy megtiszteltetésnek nevezte, hogy idén Jászkóhalmán rendezhették meg a kapitánybált és, hogy részese lehetett Kiss Gábor hármaskerületi főkapitány beiktatásának. Emellett aratóversenyek, szüreti fesztiválok és búzaszentelés is szerepeltek az ünnepek sorában. „Értékeinket felmenőinktől kaptuk, őrizzük őket és legnagyobb kincseinknek, gyermekeinknek adjuk tovább” - fogalmazta meg hitvallását. A leköszönő jászkapitány kiemelte: a múltból eredő jász öntudatnak a jelenben közösségépítő ereje van,

KÉPES RIPOORT A XXIX. JÁSZ VILÁGTALÁLKOZÓRÓL Bognár Mária fotóival

*Kolláth Bálint Jászszentandrás
polgármestere*

*Petr Martinák Horní Tošanovice
polgármestere*

*Pócs János országgyűlési
képviselő*

*Borbás Zoltán, a JNSZ vármegyei
közgyűlés alelnöke
Fotó: Bognár Mária*

*Anna Skotnicka - Nędzka Jaworze
polgármestere
Fotó: Bognár Mária*

*Závogyán Magdolna kultúráért
felelős államtitkár*

*Zelenai Tiborné - a Jászsági
Önkormányzatok
Szövetsége elnöke*

*Hortiné dr. Bathó Edit ny.
múzeumigazgató és Kolláth Bálint
Jászszentandrás polgármestere*

*Dr. Dobos László
és dr. Varró
Bernadett*

*Berki László leköszönő
jászkapitány*

Szabó László beiktatott jászkapitány kezében a Jászkürttel

*Percz László, Berki László
és Erzsébet asszony*

A Jászsági Hagyományörző Egylet bemutatója

*Hortiné dr. Bathó Edit ny.
múzeumigazgató és Szabó László
beiktatott jászkapitány*

Jászkiséri íjászok

Egy 40 éves tanári életpálya elismerése

Varga Istvánné Fajsi Mária neve nem ismeretlen a Redemptio olvasói számára. Amellett, hogy rendszeresen jelentek, jelennek meg írásai a lapban, 2017-ben Ő nyerte el a Jász kun Kapitányok Tanácsának Díját, a Jász kun-ság – ezen belül szülőfaluja, az egyik legősibb kiskun település, Fülöpszállás – kutatása terén elért eredményeinek elismeréseként.

Most egy újabb megtiszteltetés érte: „Egész tanári életpályája elismeréseként” neki ítélte a Magyar Irodalomtörténeti Társaság választmánya a Toldy Ferenc-díjat. A díj átadására 2025. május 30-án szülőfalujában – ahol 40 éves tanári pályafutásából 35 évet tanított –, a polgármesteri hivatal dísztermében került sor.

Az ünnepség kezdetén végzős 8. osztályos diákok – akiket már nyugdíjasként 5. osztályban tanított, és azóta is figyelemmel kísért, ha kellett segítette iskolai életüket – kedves kis műsorral köszöntötték. Ezt követően Bajtay Mária tanárnő, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Bács-Kiskun Vármegyei Tagozatának elnöke méltatta munkáját, és felsorolta, hogy a megyéből kik részesültek eddig e kitüntetésben. A laudációt Székelyné Kőrösi Ilona történész, etnográfus, a tagozat titkára ismertette: „Varga Istvánné Fajsi Mária tagtársunk mint nyugdíjas pedagógus, tartalmas és sikeres tanári pályára tekinthet vissza. Magyar nyelv-és irodalom, valamint történelem szakos tanárként kiváló eredményeket ért el több évtizedes munkássága során. Tevékenysége nem korlátozódott az iskolai tanórákra. Irodalmi szakkört vezetett, tanulmányi kirándulásokat szervezett, nagy gondot fordított a tehetséggondozásra és a tanulmányi versenyekre való felkészítésre. Minden lehetséges módon motiválta diákjait, hogy szeressék az irodalmat és bővebb ismeretekre tegyenek szert. Szavalóversenyeket és műsorokat szervezett, tanítványai szerepelhettek az iskola és a település nyilvánosság előtt. Példakép lett, maradandó élményeket és valódi útravalót adott tanítványainak, és mint életrajzában olvashatjuk, pályaválasztásban is akadtak követői, – ahogyan egy

tanítványa fogalmazott: „Marika nének köszönhetem, hogy magyartanár lettem.” Munkája mellett az önképzést is fontos feladatának tartotta. Több szakmai szervezet és egyesület tagjaként is aktív szerepet vállalt. Irodalmi ismeretterjesztő és helytörténeti kutatóként végzett munkája nyugdíjazása után teljesedett ki igazán. Érdeklődése elsősorban lakóhelye és szülőföldje irodalmi emlékeire és történeti forrásaira irányult, de az évek során újabb és újabb témák feltárásába kezdett. Kisebb publikációit nagyobb lélegzetű írások és önálló kötetek követték. Külön figyelmet érdemelnek Varga Istvánné tartalmában és előadasmódban is igényes, színvonalas ismeretterjesztő előadásai, amelyekkel minden korosztályhoz képes szólni. Lakóhelyén minden alkalommal népes hallgatóság jelzi az érdeklődést. Rendszeresen szerepelt Kecskeméten a Katona József Könyvtárban és a Katona József Emlékházban is.

Varga Istvánné Fajsi Mária

Írásainak és előadásainak felsorolása meghaladná a laudáció kereteit, de bárki meggyőződhet róla, hogy gazdag életutat jeleznek; a szerző számára a szülőföld ihletadó forrás, munkássága pedig hozzájárult Fülöpszállás megismertetéséhez és a helyi identitás erősítéséhez. A helytörténeti kutatások kapcsán gyakran eszembe jut egy korán elhunyt kiváló irodalomtörténész, aki a „vidéki” ku-

tatókat lebecsülők ellenében több téma kapcsán hangsúlyozta: újat csak a helyi kutatások eredményei hozhatnak.

Marika, munkája mellett az önképzést is fontos feladatának tartotta. Több szakmai szervezet és egyesület tagjaként is aktív szerepet vállalt.

A honismereti munka 21. századi megbecsültségéről is lehetne szólni, az azonban vitán felül áll, hogy a honismeret Bél Mátyástól napjainkig az egyik legerősebb értékőrző és összetartó erő a kis közösségektől a nemzet egészéig. Marika ennek is aktív részese. A helyiek jól tudják, inkább a vendégeknek mondom: a fülöpszállási református templom felújított toronygombjában Marika által írt üzenet várja a jövő századok felfedezőit: „Fogadd szíves áldásunkat késő maradék” címmel.

A tanári munka és az irodalmi ismeretterjesztés méltatásához egy nagyon régi idézetet hoztam. Vannak örökérvényű gondolatok, mondatok, amelyek nem fog az idő.

„Tehtünk-e – éppen most, jelenkorunk erkölcsi közegében – jobb és nagyobb szolgálatot a köznek, mint azt, hogy neveljük és oktatjuk az ifjúságot?”
Cicero: De divinatione II. könyv
(Az 1806. évi Oktatási - Nevelési Rendszer mottója)

Köztudott, hogy minden sikeres nő mögött áll egy férfi. Marikát a szerencse csillaga is segítette, hiszen munkájában a mai napig nagy segítsége férje, Varga István, aki szintén nyugdíjas pedagógus és elkötelezett helytörténeti kutató. Fülöpszállás polgármestere pedig – akinek köszönhetően az önkormányzat feladatokkal, kiadási lehetőségekkel segített – Marika tanítványa volt. Nekik is jár a köszönet. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság megyei tagozata, a Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesület, és a magam nevében is tisztelettel és szeretettel gratulálok a díjazottnak, további sikeres munkát, jó egészséget és békességes, szeretetben gazdag esztendőket kívánok.”

A laudációt követően Varga István mint boldog és büszke férj kedvenc költőjük, Reményik Sándor Tündérfok című verséből idézett:

„Az életednek van egy titkos csúcsa,
Hová a mélyből kibukkan fejed,
S a szépség minden gazdagsága, fénye
Megáldja két csodálkozó szemed,

Hol tiszta vagy, mint kristálypatakok
S megnyitod szíved, mint egy ablakot.

Az életednek van egy titkos csúcsa,
Vezetnek hozzá szent véletlenek,
Jaj, hogy leszállni kell, jaj, hogy nem
adhatsz

A pillanatnak örökéletet!
S botlasz újra sok rögös, buta úton. –
De mindegy. Egyszer fenn voltál
a csúcson.”

Majd így folytatta: Hogy, ha csak néhány pillanatra is, de Marika is felléphessen életének e tündérfokára, tisztelettel felkérem Dr. habil Papp Ágnes Klárát, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Alelnökét, a Károly Gáspár Református Egyetem tanszékvezető egyetemi docensét a díj átadására. Alelnök Asszony kedves szavak kíséretében nyújtotta át a díjat. Gubacsi Gyula, Fülöpszállás polgármestere meleg szavakkal méltatta, köszöntötte egykori tanárnőjét, osztályfőnökét. Végezetül a díjazott hálásan és meghatóttan mondott köszönetet Ady Endre szavait idézve mindazoknak, akik méltónak ítélték életútját erre a megbecsülésre és azoknak is – elsősorban családjának –, akik segítettek, támogatták abban, hogy nem csak munkája, de hivatása, hobbija és szenvedélye lehessen a tanítás. Az ünnepséget pezsgős koccintás, majd jó hangulatú beszélgetésekkel zajló állófogadás zárta.

Varga István ny. pedagógus

Aratónap Jászapátin

Jászapátin a Gazda Farmon ismét megrendezésre került 2025. június 28-án Pócs János országgyűlési képviselő és a Jászapáti Gazdakör szervezésében, Tállai András agrárminiszteriumi államtitkár fővédnökségével a Jászsági Aratónap.

Az Aratónapon a résztvevők a kézi aratóversenyen, a főzőfesztiválon és a pálinkamustrán is megmérettették magukat.

Borics László Jászapáti Város alpolgármestere, Kiss János a Jászapáti Gazdakör elnöke, valamint Borbás Ferenc emeritus jászkun főkapitány ünnepélyesen megnyitották a rendezvényt, majd köszöntő gondolataik után Fehér Endre és Zenekara kíséretével a hagyományörző aratócsapatok látványos menettel elfoglalták a kijelölt területet.

A Nemes József emeritus jászkapitány vezetésével működő zsűri az öltözék korhűsége, a kötélkészítés szakszerűsége, a tarló magassága és tisztasága, a kévek rendezettsége és az aratóreggeli autenticitása alapján értékelte a csapatokat. Miközben az aratók a határban szorgoskodtak, a Gazda Farmon 37 bográcsban főtt a birkapörkölt, egy további helyszínen pedig a pálinkák zsűrizése zajlott. A főzőket értékelő zsűri elnöke, Pálszabó Mihály a birkapörkölt mint tradicionális

a bográcsok mellett szorgoskodókat és valamennyi érdeklődőt ebéd előtt Pócs János és Tállai András köszöntötte.

Pócs János azt emelte ki, hogy az Aratónap az anyaföld tisztelete is egyben. Párhuzamot vont az anyaföld és az édesanya között, mivel mindkettő mindig önzetlenül ad.

Tállai András méltatta a jászokat, akiket a magyar történelem meghatározó részeként határozott meg. Kiemelte,

Kiss János, Borbás Ferenc, Borics László, Pálszabó Mihály, Nemes József és Kalla Pál
Fotó: Dr. Körei Nagy József

magyar étel öt elemeként a mangalica zsírját, a makói vagy jászsági vöröshagymát, a szegedi vagy kalocsai paprikát, a sót és a birkahúst jelölte meg. Fontos,

hogy szeretnek és tudnak is dolgozni, a lehetőségeiket felismerik, és élnek is azokkal. Az összetartó jászok méltán büszkéek önmagukra.

Kévekötés Fotó: Dr. Körei Nagy József

hogy a csípősségét a csípős paprika és semmiképpen sem a bors adja. Örömet fejezte ki, hogy az évről-évre elhangzó tanácsait a főzők megfogadták, és sem kakukkfű, sem rozsmaring, sem borókabogyó nem került a bográcsokba ízesítőként. Összességében jóízű ételeket ízletesen találtak fel a csapatok.

Kalla Pál, a pálinkamustra zsűrielnöke arról tájékoztatót, hogy a minősítésre nevezett 67 pálinka között különlegességnek a galagonya, a kőkeny, a vadkörte és a naspolya számított a szokásos barack, szilva, szőlő és birs között.

Az aratásról visszaérkező csapatokat,

A díjak között egy különleges elismerés átadására is sor került a jánoshidai Kiss Jánosné részére abból az alkalomból, hogy a 81 éves hölgy huszadik éve vett részt az aratásban. A hagyományörző napot kísérő rendezvényként a hagyományos cséplés bemutatása, levendulaszüret, valamint kulturális műsora gazdagította.

A csapatok oklevéllel, ajándékokkal, de legfőképpen maradandó közösségi élménnyel tértek haza.

Dr. Körei Nagy Katalin jogász

Dudás István tanítóképzői, gyakorló iskolai igazgató emlékezete

(Sátoraljaújhely, 1907. március 17. – Sátoraljaújhely, 1982. december 22)

A családi hátterét nagyon jól megismerhetjük fia, ifj. Dudás István mérnök mellékelt visszaemlékezéséből, úgyhogy itt nem mindenre térek ki. Jómagam látásból ismertem a tanár urat és feleségét, hiszen az utcánk lakói voltak. Tudtuk, hogy pedagógusok, hogy a tanár úr magán hegedűórákat adott, hogy feljavítsa a család számára szükséges bevételt. A négy gyermekük pedig, mint hason korúak, berényi tartózkodásuk idején kedves játszótársaink voltak. Könyveket cseréltünk, a fiúk a hosszúnak tűnő szünidők alatt együtt játszottak, sörétet gyártottak légpuskához, detektoros rádiót építgettek, kocsolyát élesítettek, aminek ötletadója így visszatekintve – biztosan – Dudás tanár úr volt, mert saját gyermekei is szemtanúi voltak édesapjuk kezűgyességének. Gyakran voltak nálunk, ahol nagy udvarunkban az akkor ismert gyerekes játékokkal töltöttük szabadidőnket. (Hol az olló komámasszony?, ipipacs, snúrozás stb.) Mikor elhagyták városunkat megszakadt a kapcsolat, de emlékeinkben élénken megmaradtak. Talán azért, mert volt bennük valami másság, ami gyermeki érzé-

Dudás István tanár

keinkre elevenen hatott, amit nem lenne könnyű itt megfogalmaznom, de összefügghet a könyveikkel, amit kölcsön vehettünk, vagy barátaink édesapja ötletességével a gyermeknevelésben. Szemléltetésül itt említem, amit egyszer nekünk is elmeséltek,

ben. Itt annak idején az „Öklömböklöm Jankó” és a „Pirinkó Malinkó” bábszínház hozta létre, amivel kisiskolások számára történeteket keltett életre, felébresztette képzeletüket. A tanár úr segítségével fapálcikákból és ruhadarabokból saját kezűleg bábokat ké-

A jászberényi Állami Tanítóképző hallgatói – kezükön a sajátkezüleg készített bábukkal

hogy édesapjuk a saját gyártású mikrobával milyen mókás módszert talált ki tanítványai motiválására. Ez egy barkácsolt tantermi bábu volt, ami rezzenés nélkül részt vett az tanóra eseményében. Ha a gyerek jó választ adott, a bábu szemei zölden világítottak, ha nem, akkor piros fényt sugárzott. A kapcsoló pedig természetesen a tanár úr zsebében volt.

Dudás István életútja

1907. március 17-én, Sátoraljaújhelyen született, ahol iskoláit is végezte. 1926. június 24-én a Sárospataki Tanítóképzőben Népiskolai Tanítói Oklevelet szerzett, ahol nagy hagyománya volt a Comeniusi pedagógiai elveknek. (más néven a nagy, cseh pedagógus és író Jan Amos Komensky) Ismeretes, hogy Lorántffy Zsuzsanna meghívására – 1650 és 1654 között – Jan Amos Comenius Sárospatakon is működött, ahol az iskola tanára és újjászervezője volt.

Dudás tanár úr első munkahelye Semjén volt, majd Nagybánya következett, mert a második bécsi döntés után az volt az elhatározás, hogy a Romániában élő magyar gyerekek nevelését magyar anyanyelvű pedagógusokra bízák. Már itt kísérletezett a bábjáték bevezetésével a kisiskolások nevelésé-

szítettek. Az efféle bábműhely munka segítette a fiatal pedagógusjelöltek személyiségének építését is.

Jászberényi évei

1947 és 1959 között a Jászberényi Tanítóképző Intézet gyakorló iskolájában alkalmazták, ahol az iskola igazgatói megbízást kapta. Ez idő alatt részesült az Oktatásügy kiváló dolgozója című kitüntetésben. Munkája mellett Szegeden képezte tovább magát az Apponyi Kollégiumban, egy kétéves tanfolyamon, ahol Tanítóképző Intézeti tanári oklevelet szerzett. Ez a diploma számára még kiterjedt a matematika, a fizika, a vegytan és az ének oktatásának lehetőségére is. Ezekben az években nemcsak a gyakorló iskolának, hanem a tanítóképzőnek is volt már bábcsoportha. Már Dudás István tanítóképzős ideje előtt is működött a Jászágban Népi Bábszínháték csoport, és anno több mint fél száz előadást tartottak Jászberényben, a tanyavilágban, a környező falvakban, és nagy sikerrel szerepeltek az I. Országos bábszínház találkozóin is, úgyhogy az igazgató úr bábos munkája szerves folytatása volt az előbbinek.

1956-ban egy újsághír szerint elterjedt a hír azokról a diákokról, akik a jászberényi Tanítóképző „Kisszer-tári Szakkörében” szorgoskodtak.

Az intézet tanárai és diákjai a szak-
kört azzal a céllal hívták életre, hogy
a tanítójelöltek kisebb, főként tanyasi

számára a tanulni valót. Comenius,
híres cseh pedagógus hatására moz-
góképeket, árnyjátékokat, bábjátékok

Gyerekek kesztyűs bábokkal

iskolák szertárai számára szemléltető és
kísérleti eszközöket készítsenek. Mint-
egy ezer darab eszköz készült el, amit
a járás 32 tanyai iskolájának adtak át.
Ezek között voltak pl. irány és távolság-
mérők, iránytűk, tájoló táblák. emlé-
keztető lapocskák stb. Igaz, nem hiába
volt ez az alapozó, érdekes reformte-
vékenység, mint fia emlékeiben ol-
vasható, egyszer csak „keserédesen”
véget ért a jászberényi tartózkodá-
suk, és visszaköltöztek származási
helyükre.

Sárospatak

1959-ben a Dudás család Sárospa-
takra költözött. 1959 és 1972 között
szépen, egymásután teltek azok az
évek, ahol a tanár úrnak ugyancsak
gyakorló iskolai igazgatói megbí-
zása volt, és ahol a hazai oktatás ez
időben erősen a szovjet elképzelések
árnyékában működött. Érdekesség,
hogy még ekkor is tudott „sárospa-
takiasodni” a nevelőképzés. Dudás
István tanár úr – más teendői mel-
lett – itt is folytatta pedagógiai célú
bábművész tevékenységét, amit már
előző munkahelyein is művelt. Ettől
kezdve a gyakorló iskola metodikai
kínálatába bekerült a *bábjáték oktatás
alkalmazott változata*, az a Comeniusi
elv, hogy minél érthetőbbé, minél él-
vezetesebbé kell tenni a kisiskolások

vittek be az osztályterem falai közé.
Tanítványait, a leendő pedagógusokat
is megtanította a műfaj alapjaira, akik
ezt iskolai működésük alatt beépít-
hették nevelési módszereikbe.
Sárospatakon a „Mesehajó árny és
bábszínház” néven gyermek bábcso-
portot működtetett az iskolásokkal
együtt a saját szórakozásukra, de a vá-
rosi gyerekek örömeire is. Egyenran-
gú munkát végzett a pécsi BÓBITA
bábszínházzal. Azonkívül cikkeket,
tanulmányokat írt módszertani folyó-
iratokban és egyre mélyítette a báb-
színházzal kapcsolatos tudását.
Említsünk meg néhány publikációját:
Hogyan segítheti a báb az 1. osztályban
az oktató-nevelő munkát, *Módszertani
Közlemények*, 7 (2), 274–282., 1967.;
Árnyjátékok, Bábszínpad 33 (pp. 3–28)
Budapest, Gondolat Kiadó, 1962.

1972-ben ugyan nyugdíjba vonult, de to-
vább tevékenykedett az Ipari Szakmun-
kasképző Intézetnél, (ma: Vay Miklós
Református Szakképző Iskola)
1982. december 22-én Sátoraljaújhelyen
hunyt el. Sírhelye Sárospatakon található.

Szentirmai László, a Tokajhegyalja
egyetem docense így fogalmazta meg
a comeniusi tanok hatását Dudás Ist-
ván munkásságára: „*Századok, korok,
oktatáspolitikai elképzelések váltották*

egymást. A szemléletesség comeniusi
gondolata bűvópatakként hol rejtezett,
hol előbukkant. Az ország első gyakorló
iskolájában igazgatók váltották egymást,
míg nem Dudás István kapott megbíza-
tást. Többek között teret biztosított az
akkor reformerejű törekvésnek, az alkal-
mazott más elnevezéssel ismeretes peda-
gógiai bábjátéknak.

Közismert dolog, hogy a gyermek is-
kolát megelőző életének uralkodó tevé-
kenységformája a játék volt. A játéknak,
a játékoságnak feltétlenül helyet
kell kapnia az 1. osztály pedagógi-
ai munkájában. Ha ez hiányzik az is-
kolai életből, a gyermek eddigi spontán
érdeklődése elhal, aktivitása lelohad.
A dramatizálás, a néhány perces báb-
játék a kisgyermek könnyen mozgó-
sítható képzelete révén megkönnyíti
számára a helyzetek átélését és a tudni-
valók megértését. A gyermek életének
3–4. évében eljut arra a fokra, hogy
játékszereit (csutkabáb, seprű stb.) me-
gszólaltatja, rögtönzött párbeszédet foly-
tat. A gyermek szerepjátszó hajlamát
kiélheti, ha a nevelő alkalmakat teremt
számára.” (Szentirmai László)

Méltatása

Dudás István munkássága magas mi-
nőségűnek mondható. Partnereket
vonzott az ország szívéből és távoli
sarkából. Cikkeket, tanulmányokat
írt, amelyek módszertani folyóiratok-
ban és a Népművelési Intézet szak-
mai kiskönyvtárában láttak napvilá-
got. Mind emiatt Dudás István tanár
urat Sárospatakon Comenius példa-
mutató utódjának tartják.

Manapság pedig a Tokaj-Hegyalja
Egyetem a THEATER projekt ke-
retében XXI. századi szinten igyek-
szik J. A. Comenius és példamuta-
tó utóda, Dudás István hagyatékát
éltetni.

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató

Forrás:

Jászberényi Állami Liceum és Tanítóképző
Intézet Évkönyve 1946/47. 14–15.

„Kisszertári szakkör” a Jászberényi Tanító-
képzőben. Szabad Nép 1956. április 13.

Szentirmai László: A mesehajó újra kiköt -
tanulmány, Sárospatak, 1923. szeptember
Szentirmai László: Dudás István – a comeni-
usi iskolát s a Tokaj-Hegyalja Egyetemet ösz-
szekítő híd erős pillére
Kézikönyvtár, Magyar életrajzi lexikon C, CS,

Emlékek apámról

Édesapám, Dudás István igazgató-tanár 1907-ben született Sátoraljaújhegyen. Kilenc-gyermekes, szegény sorsú családban nevelkedett, ahol a fiú-gyermekek napi „belépő-jegye” a vacsorához egy zsák fenyőtoboz összegyűjtése volt a közeli erdőben. A magas gyanta-tartalmú tobozokkal egészítették ki a családl téli tüzelőjét.

Tanítói oklevelét Sárospatakon, a Comeniusi hagyományokat ápoló tanítóképzőben szerezte. Pedagógusi pályáját Semjén községben kezdte meg, itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Nagy Margit tanítónővel. Édesanyám Kisvárdán, egyházi működtetésű tanítóképzőben szerezte meg az oklevelét, és az apáca-nővérek ajánlása alapján, Ricsén, a Majláth grófok házitanítójaként kezdte a munkáját.

Elsőszülött gyermekként én még Kisvárdán jöttem a világra, de apám döntése alapján a tanító-házaspár néhány hónap után, Nagybányára költözött. A második bécsi döntés alapján ekkor kaptuk vissza Észak-Erdélyt, és a közoktatásügyi kormányzat felhívására, a lelkes fiatal pedagógus házaspár azonnal jelentkezett az egyik meghirdetett állásra.

Számomra csodálatos gyermekévek kezdődtek a festői fekvésű kisvárosban, három testvérem, a húgom és a két öcsém már Nagybányán született. Apám a református egyház kántora, az iskola igazgatója lett, és jelentős munkát végzett a városka közéletében is. A Hangya szövetkezet elnökségi tagja lett, és a város értelmiségi közössége gyorsan befogadta a többgyermekes, fiatal házaspárt.

A híres Nagybányai festőiskola művészeinek gyerekeit ő tanította hegedülni, zongorázni. A tanári tiszteletdíj gyakran elmaradt a művész apukák részéről, ilyenkor meghívták a tanár urat a műtermükbe, és felajánlottak egy-egy nagyszerű képet „fizetségül”. Apám egyik csodálatos képessége volt, hogy sikerült ezeket a képeket is a fél világon át átmentenie, akár hová vetette a sors a családjukat.

A városka természeti szépségei, a Klastrom-réti kirándulások, a hosszú szánkózások és a vasárnapi kürtöskalácsok a négy gyermek számára örök élmények maradtak.

A II. világháború befejezése után ismét elvesztettük Észak-Erdélyt, és a román

hatóságok felszólították apámat, hogy „maradhat a tanár úr, de legfeljebb fűt fog vágni az erdőn”, mert magyar ember nem taníthatja a „román gyerekeket”. Apám újabb rendkívüli egyéni teljesítménye az volt, hogy kiszökött az országból, embercsempész vitte-hozta, megjárta Budapestet, ahol azonnal ki-nevezték Jászberénybe, a Tanítóképző Intézet Gyakorló Iskolája igazgatójának. Sikerült úgy visszaérkeznie, hogy a román hatóságok észre sem vették a távozását, és bejelentette, hogy el kívánja hagyni az országot. Kaptunk egy 15 tonnás marhavagont, ami abba befért, azt hoztuk magunkkal, ami nem, az ott maradt. Az út több, mint kettő hétig tartott, drága édesanyám engem küldözgetett a hosszú megállók alatt némi gyümölcsöt venni a gyermekeknek. Ez már a *millpengős világ* volt, és a legtöbb szőlősgazda el sem vette tőlem a fél táska papírpénzt, de mindenki megrakta a táskámat az elérhető gyümölcsökkel. Kimerülten, de új reményekkel érkezünk meg a Jászság fővárosába. A tanítóképző gyönyörű épülete a vasútállomáshoz közel volt, csak éppen nem volt hová mennünk az idegen városban. A képző igazgatója nagylelkűen engedélyezte, hogy egyelőre „húzzuk meg magunkat egy viszonylag nagyméretű biológia-szertárban”. Apám leleményessége itt sem ismert határokat; emeletes ágyakat ácsoltatott egy jóra való asztalos-mesterrel a négy gyermeke számára. Természetesen én, mint elsőszülött egy felső ágyra kerültem, és minden este szembe kellett néznem a mellettem álló vitrin kitömött fülesbaglyával. Hosszú hónapok keserves küzdelmei után – apám és anyám a padlón aludtak különböző takarókon, de még szerencsére nyáridőben jártunk, egy kisebb fajta csoda történt, mert a városka rendőrkapitánya a rangjához és a beosztásához illő, kertes házra kapott kiutalót a városi tanácstól. Valahonnan megtudta, hogy egy pedagógus család nyomorog a tanítóképzőben, nehéz körülmények között. Felkereste apámat, és felajánlotta a saját kiutalóját a családjuk részére azzal, hogy nekik van egy megfelelő méretű lakótelepi lakásuk, sajnos gyermekük nem lehetett, ezért a feleségével közösen erre a döntésre jutottak. Az Ady Endre utcában lévő emeletes családi villa, és a hozzá tartozó 780 négyszögletes gyümölcsöskert óriási ajándék volt részünkre, de a boldogságunkat némileg megkeserítette, hogy a még mindig

ládákban lévő dolgaink nagy részét az első éjszakák egyikén ellopták a szuterénból. A mai napig emlékszem drága anyám keserves zokogására a lánykori stafírungja elvesztése kapcsán. Az Ady Endre utca ugyanakkor a városka egyik legszebb utcája volt, szomszédságunkban a polgármester családi házával, egy aprócska hátrány csak az volt, hogy a Tanítóképző Intézet a nagy kiterjedésű mezőváros másik végében volt. Még mindig nem értem, hogy tudták a szüleim naponta kétszer, gyalog megtenni a jelentős távolságot, mert természetesen anyám is dolgozott a négy gyermek mellett a Gyakorló Iskola tanáraként. Apám szempontjából eredményes és elismert pedagógusi évek következtek, itt kapott először miniszteri kitüntetést a *Közoktatásügy Kiváló Dolgozója* cím budapesti átadásával, amelynek az egész család őszintén örült. Apám óriási energiával ontani kezdte a tudományos igényű pedagógiai közleményeket a Közművelődési folyóiratban, és itt alapított először – pedagógiai céllal – bábszínházat, a főiskola növendékeivel a gyakorló iskola alsóbb osztályos gyermekeinek óriási öröme.

Jómagam még itt végeztem el a Lehel Vezér Gimnáziumot, kiváló tanárok irányítása mellett, ezért sikerült felvételt nyernem a budapesti Műszaki Egyetemre. A családot viszont újabb tragédia érte azzal, hogy jelentkezett egy vörös képű, kövér ember – akiről azonnal láttuk, hogy hentes lehet – azzal a rossz hírrel, hogy a családjuk feje felől sikerült megvennie a városi tanácstól ezt a csodálatos, kertes, családi házat. Felszólította apámat, hogy a négy gyermekével együtt rövid határidőn belül hagyja el a házat, és adja azt át az ő részére. Szegény apám helyzetét súlyosbította az a nevetséges tény, hogy a tanterülethez érkező fiatal pedagógus éppen akkor támadt meg őt azzal a – ma már nevetséges kifogással –, hogy „hogyan lehet az, hogy az igazgató úr nem párttag?”. Természetesen apámhoz gyorsan eljutott a tantestület előtt elhangzott, felháborító kijelentés, ezért hasonlóan nyilvánosan, elutasította a fiatal titán megengedhetetlen támadását. A sors fintora, hogy ezt a tanár urat a következő héten kizárták az ország összes középiskolájából, mert kollégiumi nevelő tanárként megengedhetetlenül zaklatta az egyik lánytanulót. Apám, az önérzetében megbántva – a Szolnoki Megyei Pártbizottság marasztaló

kérése ellenére is – úgy döntött, hogy pedagógusi pályája kezdő állomására kíván visszatérni, és elfogadta a sárospataki Tanítóképző Gyakorló Iskolájának igazgatói kinevezését. Itt már valódi együttérzéssel fogadták nehéz sorsú családjukat azzal, hogy a Művelődésiügyi Minisztérium támogatásával a tanítóképző három szolgálati lakást is megvásárolt, és felajánlott választásra a család részére.

Itt már a munkahelyhez közeli, a városka történelmi negyedében álló, műemlék jellegű házra esett választásunk, a Rákóczi-vár „vizes árkára” kifutó kis kerttel, ahol a haláláig lakott a családjuk. Sajnos az utolsó élő tagja vagyok a Dudás családnak, nekem kellett eltemetnem a szüleim mellett a testvéreimet is. Ugyanakkor sikerült a kormánynak a jogelőd Tanítóképző Intézetből Tokaj-hegyalja egyetemévé fejleszteni a volt intézményt, és ezzel a nagy múltú pedagógiai hagyományokkal rendelkező várost egyetemi városi rangra emelni. Azóta újabb egyetem alakult szeretett városunkban, Református Teológiai Egyetem néven. Apám természetesen változatlan lendülettel folytatta elkötelezett pedagógusi munkásságát, és országos hírű, pedagógiai célú bábművészeti tevékenységet folytatott a gyakorlóiskola keretein belül, de a pedagógus hallgatók részvételével. Az új egyetem is elismerte munkásságát, és közös döntéssel létrehoztuk az apám nevével jelzett „Dudás István Bábművészeti Ösztöndíj Alapot”, amely a mai napig is eredményesen működik. Ezekkel az emlékekkel próbáltam felidézni apám elkötelezett tanári munkásságát, országosan elismert eredményeit.

Ifjabb Dudás István, az Ösztöndíj Alap egyik alapítója

Emlékezés egy Jászapáti született vegyészmérnökre

1990-ben Szombathelyen rendezték meg a XIV. Kémia Tanárkonferenciát, melynek keretében *Kémia szobrokban* című kiállítás megnyitására került sor. A nagysikerű kiállításon Vízi Béla vegyészmérnök munkái – érmek, kisdomborművek és kisméretű szobrok – voltak láthatók. A kisméretű szobrokat a kémia szimbólumvilága ihlette.

A p1 elektronkonfiguráció

A molekulák Brown-féle hőmozgása

Az A-vitamin

Bíztan abban, hogy a kiállítás megnöveli a kémia iránti érdeklődést a természettudományos napokra meghívtuk Jászberénybe az alkotót és műveit. Ezt azért is volt jelentős, mert Jász tudóst tisztelhetünk benne. Dr. Vízi Béla munkái 1991. április 8. és 17. között kerültek kiállításra a Jászberényi Déryné Művelődési Központban. Megnyitót mondott Dr. Wirth Lajos docens.

Ugyanaz nap délután vendégünk *A színek kémiai eredete* címmel tartott előadást.

Vízi Béla (1936. május 6. Jászapáti – 2020. augusztus 26.) vegyészmérnök, a kémia tudományok kandidátusa, egyetemi docens Jászapáti született 1936-ban. Vegyészmérnöki diplomáját 1961-ben a Veszprémi Egyetemen szerezte, majd ezen az egyetemen tanította a kémiát 41 éven át az Általános és Szeretlen Kémia tanszéken.

„A képzőművészettel behatóbban az 1960-as évek végén kezdtem el foglalkozni. Több éven át voltam résztvevője a Zebegényi Nyári Képzőművészeti Szabadiskolának. Itt Csíkszentmihályi Róbert, Pál Mihály, és Ciránszky Mária voltak a mestereim. Később Pató Róza szobrász, kedves jóbarátom javíttatta

A p4 elektronkonfiguráció

jezni. Eddig 10 könyvem jelent meg és 33 önálló kiállításom volt.” – írta egy internetes bemutatkozó írásában.

„Vizi Béla, aki a Jászságból indulva mutatta meg, hogy a szín- és formatermő kémia nemcsak a természettudományos ismeretek bővítésével járul a fejlődéshez, hanem inspirálóan hat a képzőművészeti alkotások megteremtésére is, 2020. augusztus 26-án, életének 85. évében örökre eltávozott (...) Papp Sándor kollégánk fogalmazta meg „Béla a molekulaspektroszkópia ismert és elismert művelőjeként gyarapította a tanszék és az Egyetem hírnevét, ami mellett tudományos pályája adott szakaszában sodró erővel foglyul ejtette a szobrászat.” (...) „A 90-es években egyetértettünk abban, hogy Béla szobrai képesek lehetnek a hétköznapi szemlélődőnek megmutatni a kémia szépségét, ami a közvéleményre is pozitív hatással lehet. A nemes cél szolgáltatásban a szobrok hazai kiállításokon, majd Európa számos országában vettek részt osztatlan sikert aratva. Ezt jelzi, hogy a „Rózsailat” az I. Európai Kémiai Kongresszus logója, a „Foton részcseke” pedig a Holland Királyi Kémiai Társaság Foton-díja lett. (...)” – Horváth Attila egyetemi tanár.

„Béla igen sokat tett a kémia népszerűsítéséért is, amiért a magyar vegyészek mindig szeretettel és tisztelettel fognak adózni az emlékének. Nyugodjék békében!” – Náray-Szabó Gábor egyetemi tanár.

Halálának 5. évfordulóján idézem Horváth Attila nekrológjának néhány elköszönő gondolatát: „Örök álmokban csillagok között lépkedj csendesen, jazig őseid nyomában! Érezd a rózsák illatát, és az alkotó elégedett tekintetével simogasd meg Rózsailat szobrodat! A tetterőd, alaposságod, kreativitásod által létrehozott értékeket és emberséged emlékeztünkben őrizzük. Nyugodj

békében, Béla!”

Az öt éve elhunyt jász tudósra ezzel az írással szerettem volna emlékezni.

Csörgő Terézia ny. biológia-kémia szakos tanár

Forrás

Horváth Attila: Vizi Béla nekrológ – 75.évf. 12. szám (2020. december)

Náray-Szabó Gábor: Vizi Béla nekrológ
In: Magyar Kémikusok Lapja – 75.évf. 12. szám (2020. december)

Sohár Pál: Vizi Bélára emlékezve

In: Magyar Kémikusok Lapja, Vegyipar- és Kémiatörténet 2025. április

KÖNYVAJÁNLÓ

Szerző Dorina: Az ipartól a horgászatiig – Jászárokszállás 125 éve

Kiadó: Klimatechnikai Horgász Egyesület, Jászárokszállás

A könyv címlapja

Szerző Dorina, a fiatal helytörténeti kutató könyvében Jászárokszállás 20. századi ipartörténetét mutatja be. Megismerteti velünk a település szempontjából nagy jelentőséggel bíró tégl- és cserépgyárat, áttekintést ad az alapító, Schwartz Ármin ipari tevékenységéről, családi vállalkozásairól. Előzményként tárgyalja a zsidók helyzetét a Jászságban a 18. és 19. században. A dolgozat ezen része hiánypótló

ló vállalkozás, mert a jászárokszállási téglagyár történetéről, a helyi iparban betöltött szerepéről napjainkig nem jelent meg tanulmány.

A 20. század második felének helyi ipara a Lehel Hűtőgépgyár jászárokszállási Hűtő- és Klimatechnikai Gyáregységéhez köthető. A szerző ismerteti a Jászság iparosítását célzó törekvéseket, dokumentumokkal támasztja alá a döntést a valamikori nagyközség ipari fejlesztéséről, részletesen kitér a gyár építésének szakaszaira, a későbbi korszerűsítésekre (ezeket képekkel szemlélteti), a rendszerváltás időszakának kérdéseire, a tulajdonosváltások hozta fordulatokra, és az ezredfordulóig követi a gyár történetét. Érzékelteti, hogyan változott meg a település élete, mit jelentett a lakosságnak a jászárokszállási hűtőgépgyár.

A könyv harmadik tematikus egysége betekintést nyújt a Klimatechnikai Horgász Egyesület 50. évének történetébe. A horgász egyesület hűtőgépgyári fiatal dolgozók kezdeményezésére jött létre. A valamikori Schwartz-féle téglagyár vízzel természetes úton feltöltődött agyaggödörét, a Nádar-tavat telepítették be halakkal, tették horgászatra, szabadidős tevékenységekre alkalmas területté. Részletes képet kapunk arról, hogyan sikerült gyönyörű környezetet varázsolni a tó partjára. Lelepleződnek a Nádar-tóhoz kötődő legendák is. Érdekes és izgalmas megismerni Klimatechnikai Horgász Egyesület múltját és jelenét, mindennapjait, a város életében betöltött szerepét. Az írás emléket állít az egyesületi életben kiemelkedő szereplőknek, és hitet tesz a továbbhaladás mellett. Az 50 éves egyesület történetét egy galéria zárja, ahol a kapitális fogásokról, horgászversenyekről, a szervezet életéről mesélnek a képek.

A dokumentumokban és képanyagban gazdag, hiánypótló kiadvány láttatni engedi, hogyan élték meg a nagyközség, későbbi város lakói a 20. század történéseit, milyen kihívások elé állították őket a változások, hogyan kapcsolódik a Klimatechnikai Horgász Egyesület a település iparához. Miközben az író körbevezet bennünket az elmúlt 125 éven, a figyelmes olvasó előtt felvillanhat a Nádar-tó ezer arca.

Majkútiné Tóth Emma ny. gimnázium-igazgató

Kerestem Petőfi Pistit

A helytörténész szimatot fog

Fáradtan ücsörgök egy este 1993 őszén a Nemzeti Könyvtár mikrofilm olvasójában. Egész nap régi újságokban kutattam a költő emlékezetét kis városkám múltjában. Mára ennyi! Kábán, szórakozottan pörgetem azért tovább a helyi lap 1927–28-as tekercsét: az Ipartestületben világháborús emléktáblát avatnak, karácsonyra a *Rinaldo Rinaldini*t kínálja a Kovács Mozgó. Hát újévre mit kínálnak?

Böngésem az újévi moziműsört, amikor szinte beszippantja a tekintetem egy rövidke hír: „Folyó hó 29-én halt meg Kunszentmiklóson Muharos István kis gazda, Petőfi Sándor természetes gyermeke. Arcvonásaiban is mindenki Petőfi arcvonásait vélte fölfedezni. Tény, hogy Petőfi Sándor, amikor egyik kiskun kerület követjelöltje volt, többször időzött Kunszentmiklóson – erről versei is tanúskodnak – és a most is főnálló nagyvendéglőben volt szállva, melynek egyik alkalmazottja egy Szusza nevű leány, aki Muharos István édesanyja volt. Egy romantikus emlékek lett szegényebb e haláleset kapcsán vidékünk”.

A szöveg lázba hoz: gyerünk csak tovább! Két számmal később fölbukkan egy helyreigazító levél. Beküldője a nyugalmazott óvónő, Bankós Irén, a hú barát, Bankós Károly utolsó, még élő leánya: „Tekintetes Szerkesztő Úr!... Tény és való, hogy Petőfi gyakran járt Kunszentmiklóson. De az ellen... tiltakozom, hogy bármikor a Nagyvendéglőben szállt volna meg. Ahányszor Kunszentmiklóstra jött, mindig boldogult jó apám, illetve nagyanyám... vendége volt. Édesapámmal bizalmas barátságban... állott. Képviselőjelöltsége alkalmával 1848 májusában is a fő-fő kortese apám volt. Ez alkalommal hozta le fiatal feleségét, Szendrey Juliát, ki pár napig szintén nagyanyám vendége volt. Bár lehetséges, hogy előbb, még nőtlen korában ő is megakadt valamely 'Zsuzsánál.'"

Megszólal még bizonyos Bácsmegyei is. Ő Petőfi nevében kéri ki a gyanúsítást, mert a költő mindig tiszta érzellemmel fordult a hölgyekhez, és csak nála előkelőbb társadalmi helyzetű leányok iránt rajongott. Nehogy már egy ilyen konyhalánnyal...! A szerkesztő megjegyzi, hogy „a hiteles anyakönyvi bejegyzések szerinti” Muharos

István 1847. január 2-án született, s ez a tény, meg a két utóbbi olvasói levél vitássá teszik a Muharos körüli népmondát.

A következő számban a leleményes szerkesztő mégis riporterkedni kezd. Előbb a volt iskolatársat faggatja ki: „*Néhai Varga János tanító volt a mesterünk, aki az iskolában Muharos Istvánt többször 'kis Petőfinek' szólította. Mint legények mi is gyakran hívtuk... Petőfi Pistának, aki nem haragudott ezért, sőt büszke volt rá. Muharos István mondta el nekem, hogy ő szerelem gyermek, az ő atyja – híres, okos ember volt –, 'Petőfi'. Abban az időben... még nem voltak kaszinók. Az úri fiatalság találkozóhelye a Nagyvendéglő volt, akkor Kávéháznak hívták, ahol naponként együtt volt a társaság és 1846-ban Petőfi igen sok időt töltött ott...*”

Az iskolatársat egy Petőfi Pista-ügyben tájékozott „öreg szomszéd” követi: „Anyja Rigács Lidia volt, akit Erdei Gergely örökbefogadott, így kapta az Erdei Lidia nevet, és a fiát előbb Erdei Pistának is hívták. Később a Muharos nevet tartotta meg, és mint udvaros nőtt fel a Nagyvendéglő bérlőinél. Miskár Teréziát vette el, de gyermekük nem lett, ezért az Iskola utcai házát Erdei Lajosra íratta. Tudatában volt a róla elterjedt híreknek, büszke is rá. Budapesti urak többször felkeresték, és az arcképét is elvitték.” Itt azután mintha elvágták volna! A szerkesztő nyilván úgy döntött, hogy a téma – s a témától az olvasóközönség – kimerült. Friss szenzációk estek a környéken: *Leégett a solti mozi! Tizenkét halott! Megvadult lovak a dunavecsei főutcán! Akasztott ember a csabonyi erdőben!...* A váratlanul előkerült Petőfi, Muharos, Erdei Pisti hirtelen eltűnt a lapból. Hazafelé, a vonaton alighanem elbó-biskoltam... Kisodródok a tömeggel a Kovács Mozgóból, jó film ez a Rinaldini, bekukkantok a Fogadóba, vagyis a Kávéházba, onnan az Iskola utcába, a Muharosékhöz tartok, amikor a képembe ordítja az akasztott ember a csabonyi erdőben, hogy: „Kunszentmiklós – Tass, végállomás!”

Nyomkeresőben

Másnap a városházán a halotti anyakönyvben hamar meglelem a 84 éves, római katolikus Muharos Istvánt, aki 1927. december 29-én halt meg. Irány a plébánia! Ott azonban csalódás ér: sehol semmit nem találok Muharos István-ügyben. Nézzük akkor a pa-

rókiát! A református születési anyakönyvben nem is csalódom: ott a 17. számon jegyeztetett be az 1844-es matrikulába, június. 17-ik napjára „*István – fattyú*”. Anyja neve Rigács Lidia. Este otthon a Petőfi-irodalom jóvoltából tovább tisztul a kép. Egy fogamzásnyi idővel a Pista gyerek születése előtt, 1843 szeptemberében a költő hol Pesten, hol meg Gödöllőn élt. Fordítói munkára adta a fejét, hosszú idő óta ez volt az első tisztességes jövedelme. Aligha ért rá ekkor holmi szentmiklósi idillre, hisz a hónap végén útnak indult, hogy majd eltöltse az „egy telet” Debrecenben. Ez az István tehát mégse Petőfi Pisti?

Fölrémlik ekkor egy írás az 1899-es Vasárnapi Ujság valamelyik számából. Némi keresés után rábukkanok a szövegére: „*Mikor Petőfi Hejh édes szüleimék, gazdagodjam meg csak... kezdetű versét kiadta, öcsce, István, akkor éppen Kunszentmiklóson volt szé-kálló legény. Az urak, szokás szerint, a kávéház nagytermében beszélgettek, politizáltak, ...mikor befordult Petőfi István is egy pohár borra. Mindjárt mutatják neki, hogy mit írt Sándor bátyja: Pistinek meg majd veszek / Drága paripákat: / Rajtok jó Istók öcsém / Vásárokra járhat. A fiatal legény elol-vasta a verset... s kifordult a kávéház-ból. Fél óra múlva előkerült, kezében egy darab papirossal melyen egy egész vers volt készen, ennek egyik strófája: Tudom, jó Sándor bátyám, / Hogy ha én azt várom, / A vásárokat holtig / gyalogosan járom.*”

Csak nem tán az István vétke? A szentmiklósi szé-kálló legényé? – ötlök az eszembe. – Hiszen a fogadó meg a mészárszék egy épületben volt. István verse, a Sándor bátyámhoz Szentmiklóson kelt, éppen valamikor 1844 őszén. Hátha tudna erről az Istvánfattyúról mégis valaki valamit a városban? Másnap reggel az egykori szerkesztő özvegye mosolygósan fogad, örül az ajtónyitásnak. Három éve hagyta el a tanár úr – örökre. De a Petőfi Pisti történetre emlékszik. Nem ismerte személyesen, azt sem tudja, melyik volt az Iskola utca. De talán az öregek otthonában segítenek... „Keresem Petőfi Pistit” – mulatok magamon az utcán. Az otthonban vagy harminc öregasszony felel, pöröl, beszél egyszerre. Csak mondatfoszlányokat értek: – *Kit, aranyoskám? A fuvarost? Nem, Bözsi, a Mu-ha-rost! ... Még hogy a Petőfi fija?... Mit rá nem fognának*

arra a röndös gyerökre a plétykás népek!... Iskola ucca? Az most a Somogyi Géza, vagy ki a fene! A Maris ott lakik, ott is született! Maris, ismerté ijent? Na teccik látni! Pedig a Maris ott lakik, ott is született...

Menekülőben is hallok még a perpatvart. De legalább megtudtam, melyik volt régen az Iskola utca. A nádtetős házikó gazdája, Erdei bácsi, mint a mesében, mintha mindig is csak az én kérdésemre várt volna. Saját, kisgyerek-hangját utánozva fújja: „Eevit-ték a Pista bácsit a karácsonfán!” Bután nézhetek, hát elmagyarázza, hogy kisfiú volt, bent az ablak előtt állott a karácsonyfa, odakint meg bóbitás gyászlovak vonultak az utcán a Pista bácsi koporsójával. Ő az ágyból, mintha a karácsonyfán át látta volna az egészet, utóbb ezért mondogatta, ha eszébe jutott a Pista bácsi, hogy elvitték a karácsonyfán. Az apjától tudja, hogy valami Kelemen nevű ember a Petőfi Társaságtól többször faggatta a Pista bácsit. Elvitte egy nagy, bekeretezett fényképét is. Az apja szerint marhaság az egész, „a Pista bácsi nagydarab embőr vót, alig lőhetött rá nadrágot vönni, a Petőfi mög uan kisforma vót...”. A Pista bácsi rájuk hagyta a házát, mert rokonságban voltak. A fia, meg az unokája? Nem! Azok már nem tudnak semmit. Miért? Isten tudja... Valahogy nem jött rá a szó...

Késő este otthon valami blikkfangos címet keresek a történet fölé: *Egy tetszhalott legenda ébresztése; A Költő és a Krónikás*. Nem jók... Szórakozottan beleolvasok a kéziratba. *Keresem Petőfi Pistit...* Ez az! Mára elég is ennyi. Befelé fordulok az ágyon... s már ott is vagyok a füstös kávéházban. Az urak épp a Sándor nagyzolálásán derülnek. Még hogy paripákat vesz az öccsének! Tán a versei árán? Az István csöndben kioson a tereméből. Befordul a konyhára, odaszól a domborodó hasú menyecskének, hogy *Lidikám, lelköm, adj egy darab papirost a gazduraméból! Köszönöm... Mondd csak, mikó is érközik a Pistuka? – Majd épp Kend né tudná!* – durcáskodik a leány... De már ráncolja is a homlokát a Varga tanító úr, hogy – *silentium, pernahajdere!* *Te is, te kis Petőfi! Apád mög inkább versőt írt vóna! Vagy kimért vóna még egy marhát!* – jut eszébe kicsit később a döntő tromf, de ezt már csak félhangon morogja, a bajsza alatt. Nem is hallja meg senki más...

Új nyomon – hasztalan?

Itt akár véget is érhetnének a helytörténet megpróbáltatásai, hiszen a sztori kikerekedett. Csakhogy nem ért még véget! Az 1980-as évek utolján gyűjtött történetet valamikor tíz esztendővel később vettem papírra egy pályázat kedvéért, s miután a babér betakarítása megtörtént, Petőfi Pisti kalandjai ott ragadtak a számítógépem memóriájában. Újabb tíz év elteltével a helyi Pusztai rádió műsorában készültem bemutatni az esetet, előkerestem hát, hogy leporoljam, „rádiósítsam”, s közben – csak úgy, rutinból – újra ellenőrizzem az adataimat is. Az 1844-es születési bejegyzés most is rendben volt. 1847. január 2-án, a szerkesztő közölte dátumon, ahogy vártam is, semmi Rigács, semmi István, semmi Muharos. Ám ekkor önkéntelenül lapoztam még egyet az anyakönyvben – és a következő oldalon döbbenet olvastam: „1847. január 9-én született István, apja Muharos Sándor, anyja Erdei Lidia.” Az Erdei név fölött alig olvasható betűkkel: Rigács... Ez a bejegyzés elkerült engem annak idején! Így most két Petőfi Pistink is van már? Még hozzá egymás testvérei, egy anyától, azonos keresztnévvel? Ez bizony több mint gyanús. Elő a halotti anyakönyvvel! Kis lapozgatás után megtalálom, amit kerestem: 1844. augusztus 16-án meghalt „István fiú, Rigács Lidinek két hónapos fattyú gyermeke”. Tehát az 1844-es születésű István kéthónaposan meghalt. Most megint csak egy Petőfi Pistink maradt már, de nem az, akiről én megálmodtam, hogy akár az ifjú Petrovics István is lehetett az édesapja. Ennek az 1847-es Istvánnak már aligha lehetett, hiszen a mézárósságát Petrovics István másfél évvel a fiú születése előtt jó messzire, Várpalotára költöztött. Hát a mi Sándorunk mit csinált „II. István” fogantatása tájékán? Merő kíváncsiságból belelapoztam a Petőfi életrajzokba. 1846. április 10-e után, nagyjából félideben két szerelem, Mednyánszky Berta és Szendrey Júlia között, két hetet Szalkszentmártonban töltött a szüleinél. Onnan bármikor átruccanhatott Szentmiklósrá, Bankós Károlyhoz. Hiszen éppen Bankós nyilatkozott arról öregkorában, hogy többször megfordult a családjuknál a költő, s mindig nagy szeretettel fogadták, de hogy mikor és hányszor esett meg Petőfi látogatása, arról nem szólt. Az itteni előfizetőket Bankós gyűjtötte a Petőfi kötetekre, s a köl-

tő éppen akkor adta le a kiadójának *A hóhér kötele* című regény kéziratát. Gyűlhetnek az előfizetők akár Szentmiklósról is.

És van itt még valami: a szalkszentmártoni kéthetes időzések, 1846 áprilisában írta meg Petőfi a *Szilaj Pista* című elbeszélő költeményét. A mű címadó főhőse dunai révészlegény, akit megcsalt a szeretője egy városi úrfival. Ennek a csalfa leánynak pedig éppen a Lidi nevet adta a költő. Már-már lódulna tovább a fantáziám. Akkor hát talán mégis a Sándor? Aztán elhessegettem a sírkutatás, exhumálás, génvizsgálat föltoluló, Barguzin óta számomra oly dermesztő ötletét. Nyugodjanak csak békében valahányan: Hruzok, Petrovicsok, Petőfik, Muharosok! Maradjon a mi Petőfi Pistink származásának hiteles története az örök homályba tűnő, rejtélyes Petőfi-legendák egyike, maradjon a szentmiklósi Petőfi kultusz egy titokzatos darabkája.

Balogh Mihály ny. könyvtáros

VISSZATEKINTŐ 34. Jász bál Jászberényben

A Jászkun hármas kerület egykori székvárosában, Jászberényben május 10-én fergeteges Jász bállal zárult a Jászkun Redemptio 280 éves évfordulója tiszteletére rendezett egyhetes programsorozat. A 34. Jász bál rendezője a Jászberény Városi Önkormányzat és a Városvédő és Szépítő Egyesület volt.

Az 1987-ben megalakult jászberényi Városvédő és Szépítő Egyesület kezdetől fogva nagy gondot fordít a régi szokások, hagyományok megismerésére és ápolására. Így felelevenítve a régi polgári báli hagyományokat, 1990-ben megrendezték az első Jász bált.

2012-ben némi változás történt a bál rendezését illetően, ugyanis a Városvédő és Szépítő Egyesület és Jászberény Város Önkormányzata közösen szervezte meg a 23. Jász bált, és már nem farsang idején, hanem döntés született arról, hogy a jövőben a Jászkun Redemptio emléknepjéhez közel eső szombaton kerüljön meg-

rendezésre. Ugyancsak ekkor döntöttek a rendezők arról is, hogy induljon el a Jász bál jászági körútra. Ennek megfelelően a következő Jász bált már Jászapáti városa, a 25. jubileumi bált pedig Jászfényszaru városa rendezte meg fényes pompával. Később csatlakozott a bál rendezőkhöz Jászkisér és Jászárokszállás városa is.

1990 óta eltelt több mint három és fél évtized, így tulajdonképpen ebben az évben már a 36. Jász bált kellett volna ünnepelnünk, de a Covid-járvány miatt két esztendőben nem került megrendezésre. Így a mostani Jász bál csak 34. a sorban.

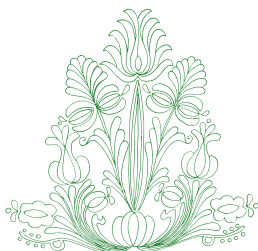
A Jász bál helyszíne a hagyományokhoz híven most is a Déryné Rendezvényház volt, ami *Lukács Mihályi Szilviának* köszönhetően ünnepi díszbe öltözött a jeles alkalomra. A bálanyai tisztelet ez alkalommal *Dr. Zrupkóné Pernyész Livia*, a jászberényi Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium igazgató asszonya töltötte be. Nyitótáncként a *Jászság Népi Együttes* jászági táncokat mutatott be, a bál művészvendégei pedig *Kispál Berta* énekes előadó, *Erdei Gábor* színész, televíziós szerkesztő és *Pénzes Tivadar* népzenei voltak, akik prózai és énekes műsorszámokkal kedveskedtek a báli közönségnek. Az est folyamán a bál rendezői megválasztották a bál királynőjét, *Gócsa Tóth Ilona* személyében és a bál hercegét, *Gócsa Gergelyt*.

Az ízletes vacsorát az *Innoven Kft.* készítette, a jó hangulatról pedig a *Smart Zenekar* gondoskodott.

A Jász bál kezdettől fogva jótékony célokat szolgál. Így volt ez most is. A 34. Jász bál tiszta bevételét a jászberényi 1848-as emlékmű felújítására fordítják majd a rendezők.

A bálon a Jászság településeiről is szép számmal képviseltették magukat, s a korábbiakhoz hasonlóan a 34. Jász bál is „a jászok összetartásának impozáns megnyilvánulása” volt.

Dr. Bathó Edit, a Városvédő és Szépítő Egyesület titkára

A 34. Jász bál megnyitása
Fotó: Gémesi Balázs

Dr. Zrupkóné Pernyész Livia bálanya és férje, dr. Zrupkó Ferenc
Fotó: Baráth Károly

A Jászság Népi Együttes nyitótánca
Fotó: Baráth Károly

*Kispál Berta énekes előadó
Fotó: Baráth Károly*

*Dr. Zrupkó Ferenc, Gócsa Tóth Ilona bálkirálynő, Gócsa Gergely bálherceg
és Dr. Zrupkóné Pernyész Livia bálanya
Fotó: Baráth Károly*

*Erdei Gábor televíziós szerkesztő
Fotó: Baráth Károly*

*Báli hangulat a Smart Zenekarral
Fotó: Gémesi Balázs*

*Pénzes Tivadar népzeneész
Fotó: Baráth Károly*

*A Jász bál rendezői
Fotó: Baráth Károly*

Szabó László a jászok új kapitánya

Szabó László több szempontból is kiérdemelte a jászkapitányi címet, legyen szó magánéletéről, közszerepléséről, vagy Jászszentandrás életében való részvállalásáról.

Már egészen fiatalon, az általános iskolában is megmutatkozott, hogy mennyire fontos számára a közösség. Mindig tevékenyen, a többieket is segítve volt jelen az iskolai életben.

Később munkájával is Jászszentandrás közösségi életét igyekezett támogatni. 1982-től mint népművelő a közművelődésben dolgozott.

A helyi művelődési ház igazgatójaként segítette a jászszentandrás klubok munkáját, részt vállalt a települési ünnepségek megvalósításában, rengeteg program megszervezésében volt jelen, és tagja volt a helyi színjátszócsoporthoz. Előadásokat és színházlátogatásokat szervezett a község lakosságának, ifjúsági klubot működtetett, megfelelő környezetben discókat szervezett, megkeresve és megszólítva a fiatalabb generációkat is Jászszentandrásra.

Tagja a helyi tűzoltó egyesületnek, parancsnokként tevékenyen részt vesz a versenyre készülő csapatok felkészítésében.

2002-től 2016-ig önkormányzati képviselő volt, melyből két évet mint alpolgármester dolgozott. 2016-tól 2019-ig polgármesterként szolgált Jászszentandrás. Munkájára jellemző volt a kimagasló hivatástudat, a munkájával szembeni alázat, a közösség szolgálata, az emberek tisztelete.

Mindig nagy empátiával fordult mások felé, így jelentős szerepe volt a különböző kapcsolatok kiépítésében, ápolásában, legyen szó akár a külföldi (cseh és lengyel) barátságok megkövetéséről és megszilárdításáról, vagy a Szentandrás nevű településekkel való jóbarátság ápolásáról.

Szeretettel gratulálunk jászkapitányi megválasztásához és jó munkát kívánunk neki és kedves feleségének, Anikó asszonynak az elkövetkező egy esztendőre! (Szerkesztőség)

VISSZATEKINTŐ Hármas ünnep Jászsósztgyörgyön

Ünnepnap volt 2025. április 25. Jászsósztgyörgy életében. A település névadó szentjének, Szent Györgynek névnapját a búzaszenteléssel és az Erzsébet Malom kétszáz éves fennállásának ünnepével összekapcsolva hármas ünnepéről emlékeztek meg a résztvevők a település önkormányzata, a római katolikus egyház és a Jászsósztgyörgyi Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület közös szervezésében.

Az ünnepség a Szentháromság Római Katolikus Templomban kezdődött Kiss József plébániai kormányzó, Józsi atya által celebrált emelkedett misével, majd a határban folytatódott. A hívek az atya vezetésével a négy fő égtáj felé fohászokodva kérték Istentől a jó termést és a természeti csapások elhárítását. A körmenet az ünnepség záró helyszínére, az Erzsébet Malomba érkezett, ahol Jászsósztgyörgy polgármestere, *Laczlavik Ildikó* mondott köszöntőt mindhárom eseményre kitérve. Megemlékezett arról, hogy *„településünk neve nem véletlen. Őseink Szent György vértanú oltalmába ajánlották e földet, amikor letelepedtek a Zagyva partján. A legenda szerint a szent legyőzte a sárkányt, de számunkra azt a belső küzdelmet és hitet testesítette meg, amelyre minden közösségnek szüksége van, hogy a nehézségeken felülemelkedjen”*.

Az Erzsébet Malomról szólva kiemelte, hogy *„kevés olyan épület van egy település életében, amely két évszázadon át fennmaradt, és minden korszakban képes megszólítani az ott élőket. Az Erzsébet Malom ilyen. Itt öröklték elődeink a búzát, itt formálódott a mindennapi kenyér, és e falak között zajlott az a munka, amely megélhetés alapja volt sok család számára. Az épület egyszerre tiszteleg a múlt előtt, és szolgálja a jelent. Helyet kapott benne egy emlékhely, amely újra képes szemléltetni a kenyér alapját képező liszt őrlési folyamatát. A malomkerék továbbra is forog. Ez nem csupán látványosság, hanem a folytonosság szimbóluma. Azt üzeni, hogy amíg őrizzük és értelmezzük múltunkat, addig lesz jövőnk is. A malom ma már közösségi térként is szolgál, helyet ad rendezvényeknek, ünnepeknek,*

találkozásoknak”. Köszönetét fejezte ki a település korábbi polgármesterének, Szarvák Imrének, a vele együtt dolgozó képviselőknek, valamint Kovács Kornél jegyző úrnak, akik elhivatottan dolgoztak azon, hogy a malom ne váljon a múlt pusztuló emlékévé, hanem élő része legyen a közösségnek. A malom ünnepéhez szervesen kapcsolódó búzaszentelés egy régi hagyomány újraélése. Polgármester asszony kifejtette, hogy *„A föld megművelése, a kenyér megszerzése és a közösség megtartása ma is ugyanolyan kihívás, mint évszázadokkal ezelőtt”*.

Záró gondolatként azt fogalmazta meg, hogy *„ha Szent György példája ott él bennünk és képesek vagyunk megőrizni, újra értelmezni azt, amit öröklünk, akkor minden korszakban lesz erőnk talpra állni és továbbmenni. Ma azt is ünnepeljük, hogy van egy közösség, amelyben mindenki számít”*.

Simon Károly egyesületi elnök röviden mutatta be a malom történetét, mivel a tárgykörben készült kiadványt valamennyi jelenlévő megkapta. Kitért arra, hogy Pentz János 1699-ben felhívta a szentgyörgyiek figyelmét arra, hogy a terület vízimalom építésére kiválóan alkalmas. 1703-ra a malmot felépítették, érdekességgé az akkor ott dolgozó molnár egy Molnár György nevű személy volt. 1825-re datálódik a malom átépítése, 1940 és 1941 azonban a Zagyva szabályozásával megpecsételte a sorsát. A háború után magtárnak használták, a rendszerváltáskor pedig külföldi állampolgár tulajdonába került. 2013-ban a leromlott állapotú épületet az önkormányzat megvette, és méltó felújítási munkálatait elvégeztette.

Kovács József plébános az épület megszentelésekor kiemelte, hogy az ünnep nem a falaknak szól, hanem mindig a benne lévőknek, az élőknek, a közösségeknek. Isten áldását kérte az épületre, s az épületen keresztül a jászsósztgyörgyi közösségre.

Ünnepi műsorral kedveskedett a Szent György Katolikus Általános Iskola citera zenekara és az iskola diákjaiból álló énekkar, a Szent György Hangjai Kórus, valamint a Sodrás Népzenei Kisegyüttes. Az ünnepség vacsorával és kötetlen beszélgetéssel zárult.

Dr. Körei-Nagy Katalin, a Jászsósztgyörgyi Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület vezetője tagja

Országos Honismereti Akadémia Cegléden

Június 30-tól július 4-ig „Kossuth városa”, Cegléd adott helyet az LII. Országos Honismereti Akadémiának. Öt napon keresztül az ország legkülönbözőbb vidékéről érkező honismerők népes serege „szállta” meg a várost. A konferencia helyszíne a városháza díszterme volt. Az Akadémia résztvevőit elsőként *Juhász Zoltán András*, a Honismereti Szövetség titkára köszöntötte, majd a Himnusz eléneklése után *Reznák Erzsébet*, az Érdy János Honismereti Egyesület elnöke, *Csáki András* Cegléd Város polgármestere, *Móczár Gábor*, a Nemzeti Örökség Intézete főigazgatója, az Akadémia fővédnöke mondott köszöntőt. Őket *Debreczeni-Droppán Béla*, a Honismereti Szövetség elnöke követte, aki szíves szavakkal nyitotta meg az LII. Országos Honismereti Akadémiát.

Reznák Erzsébet ny. múzeumigazgató, az Érdy János Honismereti Egyesület elnöke
Fotó: Fulló Anna

A ceglédi honismerők szalagot kötöttek fel az OHA-vándorbotjára, majd Debreczeni-Droppán Béla elnök és Móczár Gábor főigazgató együttműködési megállapodást írt alá a két szervezet (Honismereti Szövetség, Nemzeti Örökség Intézete) nevében, bízva a jövőbeni eredményes közös munkában.

Ezután a rendezvény egyik legünneplésebb eseménye, a kitüntetések,

díjak átadása következett. A szövetség első alkalommal hirdette meg *Az év Honismereti Közössége* elismerést, amelyet ebben az évben a kunszentmártoni *Köttön vezér Honismereti, Hagyományörző és Városvédő Egyesület* nyert el az évek óta magas színvonalon végzett, kiemelkedő, innovatív, értékmegőrző munkája elismeréseként.

A *Bél Mátyás Notitia Hungariae Emlékérmet* Dr. Baksa Brigitta etnográfus (Kóka) és Dr. Tilcsik György ny. levéltárigazgató (Szombathely) kapta a honismeret és a helytörténet terén végzett kiemelkedő szakmai munkásságáért.

Dr. Móczár Gábor és Dr. Debreczeni-Droppán Béla együttműködési megállapodást írnak alá
Fotó: Fulló Anna

A Honismereti munkáért emlékérmeket pedig Felletár Zsolt (Hódmezővásárhely), ifj. Gyüszí László Zsolt (Tatabánya), Gyulaváriné Lovasi Klára (Veszprém), Kleineizer Mátyásné Balogh Ilona (Szigethalom), Meszénéder Klára (Izsák) és Torma Attila (Győr) vehette át.

Az LII. Honismereti Akadémia fő témája ebben az évben a reformkor volt, és valamennyi előadás e témakörrel szólt.

A nyitó előadást *Velkey Ferenc* tartotta *A reformkor és jelentősége Magyarországtörténetében* címmel.

Az első nap további részében faültetésre került sor a ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium kertjében, este pedig a Hotel Aquarellben jótékonysági esttel zárult a program.

Az akadémia második napján Rémiás Tibor levezető elnökségével kezdődtek az előadások, amelyek sorát Csorba

László nyitotta meg *Széchenyi István gróf, a reformkor elindítója* című előadásával. Őt *Melkovics Tamás* követte, aki Wesselényi Miklós báró, a reformkor első politikai vezetőjéről tartott előadást. Kiss Gábor Deák Ferenc, Dobszay Tamás Kossuth Lajos, Debreczeni-Droppán Béla pedig gróf Batthyány Lajos és gróf Teleki László reformkorban betöltött szerepéről beszélt.

A délutáni előadások levezető elnöki tisztét Debreczeni-Droppán Béla látta el. *Völgyesi Orsolya* *Hölgyek a vezérférfiak mögött*, Fónagy Zoltán *Nemesi polgárosodás az életmód tükrében*, Gazda István *Az MTA alapítása és a ma-*

gyar tudományos élet a reformkorban címmel tartott előadást.

Őket *Reformkor 200* címmel egy kerekasztal beszélgetés követte Debreczeni-Droppán Béla vezetésével, s közreműködői Csorba László, Fónagy Zoltán és Gazda István voltak.

Ezután Hermann Róbert *1848: a reformkor betetőzése*, Szilágyi Márton *Reformgondolatok az irodalomban – reformkori irodalom*, Gulyás Judit pedig *Egy új tudományág megszületése. a népköltészet kutatása a reformkorban* címmel tartott előadást.

A harmadik nap délelőtti előadásainak levezető elnöke Bathó Edit volt. A sort *Reznák Erzsébet* kezdte *„Európa egén jelek tűntek fel...”* Kossuth Lajos és Pest vármegye a reformkorban című előadásával. Anka László Kossuth Lajos és Szentkirályi Mór Pest vármegyei követválasztása az 1847-es diétára, Korpás Árpád *A reformországgyűlések emlékei*

a mai Pozsonyban, Majdán János A távolság legyőzése – a közlekedés fejlődése a reformkorban témákat tárgyalták előadásukban. Róbert Péter arról beszélt Miért küzdött Klauzál Gábor, Garas Norbert pedig a Tisza-szabályozás megkezdéséről szólt. A délelőtti előadások sorát Hála József zárta, aki arról szólt hogyan jelent meg a jobbagyfelszabadítás a néphagyományban.

Délután szekcióülésekre került sor. Az első szekció a reformkori települések fejlődésének kérdését tárgyalta

**Juhász Zoltán András titkár
és Dr. Debreczeni-Droppán Béla
elnök a faültetésnél
Fotó: Fulló Anna**

Fleisz János vezetésével. A második szekciót - amelyben a magyar irodalom szereplőinek reformkorra gyakorolt hatását vizsgálták -, Kalla Zsuzsa vezette. A harmadik szekció résztvevői Debreczeni-Droppán Béla vezetésével a honismereti mozgalom jelenéről és jövőjéről tárgyaltak.

A negyedik napon az akadémia résztvevői tanulmányutakon vettek részt, és megtekintették Pest vármegye településeinek értékeit, látványosságait. Az ötödik nap plenáris üléssel kezdődött, majd egy kerekasztal keretében Bayer Árpád, Maróti Zsolt Viktor és Szabó Viktória Juhász Zoltán András vezetésével a reformkor az oktatásban témakört járták körül.

Az akadémia az OHA-vándorbot átadásával ért véget. 2026-ban Mohács várja az LIII. akadémia résztvevőit. Köszönjük Cegléd Város Önkormányzatának, az Érdy János Honismereti Egyesület tagjainak a kitűnő szervezést és a szívélyes vendégfogadást.

Dr. Bathó Edit alelnök

**Dr. Debreczeni-Droppán Béla és Dr. Barna Gábor az Év Honismereti Közössége díjjal
Fotó: Fulló Anna**

**Az LII. Honismereti Akadémia díjazottjai
Fotó: Fulló Anna**

**Az OHA-vándorbot átadása
Fotó: Fulló Anna**

Hármaskerületi Aratóverseny Jászszentlászlón

A Hármaskerületi Aratóverseny a Jászság, a Kiskunság és a Nagykunság részvételével 2025. július 12-én került megrendezésre Jászszentlászlón 16 csapat részvételével.

Az aratásra váró parcelláknál ízletes aratóreggelivel kínálták a vendégeket, majd a papi áldást követően a kaszások, kötők, marokszedők munkához láttak. A jó hangulatról gondoskodó zenészek valamennyi csapat „nótáját elhúzták”.

Aratás kaszával
Fotó: Dr. Körei Nagy József

Munkában a zsűri Fotó: Dr. Körei Nagy József

A jász- és kun kapitányokból álló zsűri a tarlok tisztaságán és a kévek minőségén túl a viselet és az aratóreggeli korhűségére is figyelemmel volt. A leg-

műsorral szórakoztatták az érdeklődőket.

A rendezvény fontos mozzanata volt a gajmó mint staféta átadása. Jövő-

A jászalsószentgyörgyi aratóbanda Berki László jászkapitánnyal és feleségével
Fotó: Dr. Körei Nagy József

jobbakat aranykalászos, illetve ezüstkalászos arató minősítéssel díjazták. Az ebédet és az eredményhirdetést követően a helyi fellépők kulturális

re a Nagykunság várja szervezőként a hagyományörző csoportokat.

Dr. Körei Nagy Katalin jogász

Lapunk szerzői

Balogh Mihály ny. könyvtáros, helytörténész, Kunszentmiklós

Prof. Dr. Barna Gábor etnográfus, ny. egyetemi tanár, Budapest

Dr. Bartha Júlia etnográfus, keletkutató, Karcag

Dr. Bathó Edit etnográfus, a Jász Múzeum ny. igazgatója, Jászberény

Besenyi Vendel helytörténeti kutató, Jászberény

Bognár Mária újságíró, Budapest

Csőrgő Terézia ny. biológia-kémia szakos tanár, Jászberény

Dudás István ny.a. mk. alezredes, Budapest

Dr. Körei Nagy Katalin jogász, Jászberény

Majkútné Tóth Emma ny. gimnázium-igazgató, Jászárokszállás

Németh Pál mérnök, Üröm

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató, Jászberény

Varga István ny. pedagógus, Fülöpszállás,

Wacławczyk Dariusz Mirosław huszárezredes, a Kiskunhalasi Bandérium parancsnoka, Kiskunhalas

Vincze János Farkas levéltáros, Szolnok

Lapunk fő támogatói

Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma

Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Önkormányzat

Jászszági Önkormányzatok Szövetsége

Személyi jövedelem adó 1 %-a

Előfizetők

Jász Múzeum

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk **2025. októberében** jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb **2025. szeptember 21-ig** kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány

Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai: Bathó Edit,

Bugyi Gábor, Kókai Magdolna,

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel.: 06 30 365 8724

E-mail: bathoedit56@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai kivitelezés: Creatív Color Stúdió

Kft. Tel.:30/230-4521 • www.ccstudio.hu